

VASA UNIVERSITET

Enheten för marknadsföring och kommunikation

Magisterprogrammet för språkexpertis i ett specialiserat samhälle

Maija Takala

Hur *Uljas Musta* blev *Stolt*

Semantisk analys av den svenska översättningen av barnboken *Tikkumäen talli*

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2020

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ

1 INLEDNING	4
1.1 Syfte	5
1.2 Material	6
1.3 Metod	9
2 BARNBÖCKER	12
2.1 Bilderböcker	15
2.2 Egennamn i barnböcker	20
3 ÖVERSÄTTNING	21
3.1 Översättningsprocessen	21
3.2 Semantiska förändringar	24
3.2.1 Semantiska tillägg	25
3.2.2 Semantiska utelämnningar	25
3.2.3 Betydelsenyanser och inexaktheter	26
3.2.4 Semantiska fel	27
3.3 Pragmatiska funktioner	27
3.4 Översättning av barnböcker	28
3.5 Översättning av namn i barnböcker	32
4 SEMANTISK ANALYS AV DEN SVENSKA ÖVERSÄTTNING AV BOKEN <i>TIKKUMÄEN TALLI</i>	34
4.1 Semantiska tillägg	34
4.2 Semantiska utelämnningar	39
4.3 Betydelsenyanser och inexaktheter	51

4.4 Semantiska fel	74
5 SLUTDISKUSSION	82
KÄLLOR	85

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö****Tekijä:** Maija Takala**Tutkinto:** Filosofian maisteri**Oppiaine:** Ruotsin kieli**Ohjelma:** Kieliasiantuntijuus muuttuvassa yhteiskunnassa**Valmistumisvuosi:** 2020**Työn ohjaaja:** Karita Mård-Miettinen

TIIVISTELMÄ

Tikkumäen talli on Reetta Niemelän kirjoittama ja Salla Savolaisen kuvittama vuonna 2011 ilmestynyt lastenkirja. Kirjassa on runsas kuvitus, paljon hevostietoa kuvatekstien ja faktalaatikoiden muodossa sekä fiktiivinen kertomus noin kahdeksanvuotiaan tytön ensimmäisestä vuodesta ponikerhossa. Kirja on useista erityyppisistä kirjoista koostuvan nyt seitsenosaisen kirjasarjan ensimmäinen osa. Kirja on käännetty useille kielille, ruotsiksi sen on kääntänyt Agneta Wirberg.

Tarkastelen tutkielmassani käännöksessä *Stallet på kullen* ilmeneviä semanttisia muutoksia sekä niiden pragmaattista vaikutusta. Tutkimukseni menetelmä on pääosin kvalitatiivinen ja kontrastiivinen. Perustan käännösanalyysini Rune Ingon menetelmään semanttisten muutosten luokitteluksi.

Käännösanalyysini tulokset osoittavat, että käännös *Stallet på kullen* on sävyltään lähdekielistä tekstiä objektiivisempi. Useita kuvailevia ja subjektiivisiä kohtia on jätetty pois ja ilmauksia on muutettu sävyltään objektiivisemmiksi. Useita alkuperäisteoksen yleiskielisiä ilmauksia on käännöksessä korvattu hevos- ja ratsastustermeillä, mikä vahvistaa objektiivisuuden vaikutelmaa ja tekee käännöksestä lähdekielistä tekstiä vaikeammin ymmärrettävän. Hevos- ja ratsastussanaston kääntämisessä on virheitä, mistä voi päätellä, ettei kääntäjällä ole kokemusta hevososalalta tai ratsastuksesta.

Käännöksen kaikki erisnimet on käännetty tai korvattu ruotsinkielisillä vastineilla. Alkuperäisteoksen kirjoittaja viittaa nimillä osin todellisiin henkilöihin. Nämä viittaukset eivät näy ruotsinkielisissä nimissä. Nimien kääntäminen tekee teoksesta myös melko voimakkaasti kotoutetun luodessaan vaikutelman kertomuksen sijoittumisesta Ruotsiin, vaikka merkittävää kulttuuriero ei Suomen ja Ruotsin välillä tallikulttuurissa kirjan käsittelemiltä osilta ole.

Avainsanat: semantisk, översättning, barnbok, hästbok

1 INLEDNING

Barnböcker är böcker som skrivs för och läses av barn, men de kan handla om olika teman, ha olika form och innehåll (Oittinen 2000). Hästböcker är böcker som ofta speglar förändringar i det övriga samhället genom stallmiljö (Eriksson 2007). *Tikkumäen talli* är en hästbok för barn. Boken har kommit ut 2011 och den kan även kategoriseras som bilderbok, barnbok i romanform samt faktabok för barn.

Jag har alltid varit hästintresserad och har läst tiotals hästböcker som barn och idag finns det flera hyllrader av hästböcker i min dotters bokhylla, dels mina gamla och dels nyare. Här studerar jag dock en bok som är avsedd för mindre barn, som är på väg att gå över från bilderböcker till barnromaner. Jag var själv mycket förtjust i en hästbokserie av Merja Jalo med mycket realistiska historier med rikliga illustrationer. Hästbokserier för mindre barn, som t. ex. böckerna om *Sigge* och *Teddy*, eller *Sinttu* och *Eppu* på finska, av Linn Hallberg eller Tikkumäkiböckerna av Reetta Niemelä hade inte kommit ut ännu. Enligt min minnesbild var de flesta hästböckerna antingen faktaböcker om hästar eller äventyrsböcker där historien utspelades i stallmiljö. Det verkar som om hästbokbranschen har utvidgat sig från ungdomsromaner och faktaböcker till böcker för olika åldrar.

Det finns dock relativt lite forskning i hästböckerna i relation till hur populära de har varit och fortfarande är. Forskningen i hästböcker har börjat först efter att forskare börjat göra flera undersökningar i barnböcker på 2000-talet. Största delen av hästboksforskningen koncentrerar sig på makt- och genussystem i häststallar och i hästlitteraturen (se t. ex. Hedenborg 2006; 2013; Mittuniversitetet 2019). Däremot verkar språket eller termerna ha undersökts i liten utsträckning. Barnböcker och barnboksöversättning har däremot varit föremål i flitigare forskning även i Finland under 2000-talet. Riitta Oittinen (2000) har forskat i barnböcker och översättning och Yvonne Bertills (2003) namn i barnböcker, Kaisu Rättyä (Tampereen

korkeakouluyhteisö 2019) har forskat i främst ungdomsböcker och barn- och ungdomsboksforskning.

1.1 Syfte

Syftet med min avhandling är att studera hurdana semantiska förändringar översättaren av *Tikkumäen talli* har gjort i sin svenska översättning *Stallet på kullen* och hurdan inverkan de har på texten. I min avhandling granskar jag främst semantiska förändringar som medför förändring även på pragmatisk nivå. De semantiska förändringarna i översättningen delar jag in i fyra kategorier enligt Rune Ingos (1990; 2007) modell. Översättning av egennamn granskar jag som pragmatiska särfall. Jag kommer även att fästa speciell uppmärksamhet vid översättning av häst- och ridtermerna.

Jag antar att barn- och hästböcker generellt inte är noggrant översatta på grund av litteraturgenrernas låga uppskattning. Jag förväntar mig därför att språkstrukturerna inte stämmer överens med källtexten i och med att graden av adaptation generellt är högre i barnlitteratur än i annan litteratur. (Se t. ex. Oittinen 2000.) Barnböcker har dock varit föremål för mer intensiv forskning på 2000-talet vilket kan ha lett till att deras uppskattning blivit högre. Jag antar även att översättaren av boken är mera sannolikt en språkvetare än en expert på hästar även om det ena inte automatiskt utesluter det andra. Att översättaren inte är hästkunnig kan ha lett till att det finns inexaktheter och möjligtvis även direkta fel i översättningen när det gäller hästtermer.

Min analys handlar främst om semantiska förändringar som inte berör skillnaden mellan käll- och målspråkens språkstrukturer utan innebär förändring i pragmatisk funktion eller terminologi. Resultaten blir därmed inte lätt jämförbara med tidigare översättningsanalyser. Jag kommer inte att presentera någon kvantitativ analys över förändringarna. Jag anser att det i de flesta fall handlar om tolkning och förändringarna kan ha kategoriserats på från varandra avvikande sätt i analyser gjorda av olika

personer. Ingos metod har använts i ett stort antal avhandlingar pro gradu som inte är gjorda av erfarna forskare vilket gör resultaten även mindre jämförbara.

Svenska Susanna Hedenborg (Malmö universitet 2019), professor i idrottsvetenskap och docent i ekonomisk historia, har forskat i stallivet och maktställningar och könsroller i häststallar samt stallmiljön i hästböcker och Helen Asklund (Mittuniversitetet 2019), som undervisar i litteraturvetenskap, har forskat i förändringen i hästböckernas karaktärer under tiden. I Sverige har det skrivits ett antal avhandlingar om speciellt könsroller i hästböcker. I Finland finns det knappt någon forskning alls i hästböcker och de som jag kunde finna handlar mest om terminologin. Det finns mycket annat att undersöka i hästböcker med tanke på kultur, historia och språk.

1.2 Material

Materialet för min undersökning är en barnbok *Tikkumäen talli*. Den är skriven av Reetta Niemelä och illustrerad av Salla Savolainen (Otava 2019a; b). Boken är en historia om en ca 8-årig flickas första år på ponnyklubb. Boken har rikligt med bilder samt bildtexter och faktarutor om hästar och ridning. Boken är avsedd för barn mellan 6 och 9 år (Adlibris 2019). *Tikkumäen talli* har blivit översatt till svenska av Agneta Wirberg med namnet *Stallet på kullen* (Wirberg 2019).

Reetta Niemelä är en prisad barnboksförfattare och poet, som även har skrivit läroböcker för barn. Hon har skrivit många barnböcker om djur och natur, bl. a. de populära Miljaböckerna. (Otava 2019a) Enligt en intervju i Turun Sanomat (Pakarinen 2019) vill hon med *Tikkumäen talli* visa världen ur hästarnas perspektiv och berätta om hur hästar kan känna. Hon har gjort flera böcker tillsammans med Salla Savolainen, som har blivit prisad för sina barnboksillustrationer (Otava 2019a, b). Enligt bokpärmen på översättningen älskar både Niemelä och Savolainen hästar och ridning. *Tikkumäen talli*-serien består av sju böcker, varav tre är böcker med både rikligt med bilder och mycket

fakta, en hästbok, en hundbok och en bok om käpphästar, tre av dem är rena barnromaner med få bilder varav en med en annan illustratör och det finns även en ifyllnadsbar bok om egna hästvänner som ingår i serien.

Tikkumäen talli har för tillfället blivit översatt till åtta språk, även andra delen av serien, *Tikkumäen koirat*, är översatt till flera språk (Suomalaisen kirjallisuuden Seura 2019). Förutom *Tikkumäen talli* har hundboken *Tikkumäen koirat* blivit översatt till svenska av Agneta Wirberg under namnet *En hundvalp i stallet*. Agneta Wirberg har enligt meritförteckningen på sin hemsida översatt både barnböcker och en hästbok tidigare samt mycket annan litteratur (Wirberg 2019). *Tikkumäen talli* har även funnits som utställning (t. ex. Yleisten Kirjastojen Hankerekisteri 2015) och den har filmatiserats och blivit en serie barnprogram på teckenspråk som visats i barnprogrammet *Pikku Kakkonen* (se t. ex. Kuurojen liitto 2016).

Enligt en intervju av Kaisu Rättyä har det inte funnits tillräckligt med finska böcker av bra kvalitet för barn som börjar läsa själva (Parkkinen 2004). *Stallet på kullen* är en bok som fyller sin plats på marknaden. Den har gets ut 2011 och jag har inte lyckats finna någon annan nyare finsk hästbok av samma typ, mellan bilderbok och barnroman, roman och faktabok för barn. Boken berättar om ett första år på ponnyklubben, men tar endast fram några höjdpunkter. Nästan varje uppslag i boken innehåller en självständig historia. I detta avseende liknar boken främst bilderböcker. Boken innehåller även mycket fakta om hästar och ridning, vilket gör att den även kan granskas som en faktabok för barn. Även i olika bibliotek finns boken i olika kategorier, t. ex. i Vaskibiblioteken (2019) finns boken på avdelningen för bilderböcker medan Pikikirjastot (2019) kategoriserar den som en faktabok för barn.

Boken beskriver inte den vanligaste typen av ridskolemiljö utan antagligen författarens ideal med lösdriftsstall och fri tillgång till hö för hästarna. All information i boken kan inte anses vara rena fakta, t. ex. står det i boken att hästar alltid ska ha hö och att man rida barbacka endast i skritt. I verkligheten kan långt ifrån alla hästar äta så mycket som

de vill (se t. ex. Hevostietokeskus 2019a). Att rida barbacka i alla gångarter borde inte heller orsaka problem för hästarna om ryttaren kan sitta i balans utan stöd av sadeln (se t. ex. Nevzorov Haute Ecole 2019, Hempfling 2019). För att vara en faktabok har även den annars personliga och roliga illustrationen sina svagheter i att t.ex. utrustningen på hästarna inte ser ut som den ska. I en bild visar man hur man ska sitta på en häst, där det i bildtexten står att ryttaren ska ha trampdynorna i stigbyglarna och på bilden sitter en ryttare med foten långt inne i stigbygeln. I en bild på en ponny som ska trava över cavaletti går ponnyn i stället för trav i pass, vilket de flesta hästarna inte har och som kan ses som en felaktig gångart när man rider över bommar (se t. ex. Talaskivi 1977: 112–113). Ett något ovanligt val är också att ponnyerna på bilderna bär bettlösa trän, vilket jag inte har sett i någon ridskola under mina år i hästbranschen. Annars har illustratören med sin personliga stil lyckats mycket väl att uttrycka både stämningen och hästarnas samt människornas miner. En närmare diskussion om innehållet i källtexten finns i analysavsnitt 4.

Boken är svår att sätta i någon kategori av barnböcker, den är en faktabok för barn, barnroman och bilderbok. Den kan även kategoriseras som hästbok i o. m. att historians händelseplats är stallmiljö. Boken skildrar en stallmiljö som författaren av originalet har skapat tillsammans med bokens illustratör och som även presenteras i installation som varit framme i bl. a. bibliotek (Yleisten Kirjastojen Hankerekisteri 2019). Boken består av olika element i form av bilder, faktarutor och historian och har därmed ingen enhetlig pragmatisk funktion för hela texten utan texten förmedlar information och känslor, ger instruktioner och har humor.

Den finska upplagan av boken har en fyrkantig form och storleken är ca 24 cm x ca 24 cm. Den svenska upplagan är ca 3,5 cm mindre på kanterna. Böckerna har samma illustrationer och textspalterna är på samma platser, men den finska upplagan har bredare marginal, texten når inte lika långt ut på kanter i sidorna. I den svenska upplagan har man utnyttjat mera av sidorna och bilderna är dels något mindre, dels lika stora som i originalupplagan. Texten har samma font och fontstorlek i de båda

upplagorna. Dessa skillnader ser ändå inte ut att nämnvärt ha påverkat storleken på textutrymmet. Illustrationerna är färggranna och rika med detaljer.

Både historien och illustrationerna intresseväckande i boken *Tikkumäen talli/Stallet på kullen*. Illustratören har lyckats väl med att uttrycka miner på både människor och djur och boken ser vacker och färggrann ut. Berättelsen är lätt att följa och läsaren kan lära sig mera om hästar och ridning från bildtexter och faktarutor. Det finns mycket text och fakta i en bok med stora bilder och endast 35 sidor. Även om historien är trovärdig, finns det även mindre sannolika händelser i boken. Ett exempel på sådant kunde till exempel vara avsnittet där barnen leker bland hästarna och har lägereld i en hästhage, men enligt min åsikt behöver historien i en barnbok inte vara trovärdig på alla nivåer. Att det händer mycket i såväl texten som bilderna gör historien underhållande för små barn.

1.3 Metod

Undersökningen som rapporteras i denna avhandling är en semantisk översättningsanalys. Analysmetoden är första hand kvalitativ och kontrastiv med kvantitativa inslag. Jag exciperar och diskuterar de förändringar som kan ha pragmatisk betydelse för texten. Analysen inleddes genom att läsa originalet och översättningen var för sig som individuella verk. Därefter jämförde jag översättningen med originalet och granskade ord och uttryck som innehåller semantiska förändringar. Jag kategoriserade vidare de semantiska förändringarna enligt Rune Ingos (1990; 2007) modell och delade dem i kategorierna ”semantiska tillägg”, ”semantiska utelämnningar”, ”betydelsenyanser” och ”inexaktheter” samt ”semantiska fel”. I och med att boken är en barnbok antog jag att kategoriseringen av semantiska förändringar i Ingos bok *Från källspråk till målspråk* (1990) med färre och tydliga kategorier lämpade sig bättre för min analys än den nyare kategoriseringen i boken *Konsten att översätta* (2007). I den nyare boken är kategorierna av semantiska förändringar, eller särfall som de kallas i

den, flera och jag antog att det inte finns exempel på alla av de nya kategorierna i den bok som jag analyserade. Jag ansåg att den senare kategoriseringen kunde passa bättre för översättningsanalys av skönlitterära texter med särpräglad stil och form eller facktexter med tydligt informationsinnehåll.

Det finns många tidigare avhandlingar som baserar sig på Ingos semantiska analysmetod. Vid Vasa universitet har, för att nämna några, Cecilia Högnabba (2017), som forskat i semantiska förändringar i bruksanvisningar i svenska översättningar, och Heidi Asplund (2019), som skrivit om semantiska förändringar i Mauri Kunnas Jyckebergaböcker, använt metoden i sina avhandlingar. I tidigare avhandlingar, som i de ovannämnda, har man oftast räknat antalet semantiska förändringar i materialet och därmed dels använt kvantitativ metod. Jag kommer inte att betona kvantitativ presentation av mina resultat på grund av att kategoriseringen av förändringarna inte är lika enkelt i praktiken som användning av Ingos (1990; 2007) modell som redskap för kvantitativ översättningsanalys enligt min åsikt förutsätter.

I en faktabok eller en text med informativ funktion är det viktigt att informationen förmedlas korrekt (Ingo 2007: 127) och jag fäster därmed särskild uppmärksamhet på översättning av häst- och ridtermer. Det finns en avhandling pro gradu på hästtermer vid Tammerfors universitet skriven av Raisa Uusitupa (2006). Hon har sammanställt en lexikografisk lista över hästtermer på finska och svenska. Listan är inte fullständigt speciellt när det gäller termer inom hästsportsgrenar, som t. ex. dressyrriding eller travsport eller anatomi, utan är främst en lista över namn på ridutrustning. Listan är välgjord och innehåller inte direkta fel. Jag kommer att hänvisa till Uusitalos ordlistor i de fall i vilka hästtermerna i mitt material ingår i dem. Jag kommer även att använda svenska ordböcker och annan hästlitteratur för att analysera termerna. Ifall termen inte finns i någon ordbok eller ordlista analyserar jag den utgående från min egen erfarenhet av hästar.

Läsbarheten är viktig i speciellt barnböcker, som ofta läses högt och det är relativt vanligt att både språket och innehållet anpassas för barnläsaren i översättningens språk och kultur (t. ex. Oittinen 2000; Puurtinen 1998). Översättning handlar alltid om tolkning och således handlar även översättningsanalys om tolkning. Även om Ingos (1990) kategorisering av semantiska förändringar är tydlig är det möjligt att placera en och samma förändring i olika kategorier beroende på tolkningen.

2 BARNBÖCKER

Maria Nikolajeva definierar barnlitteratur som litteratur som är ”skriven, publicerad, marknadsförd och behandlad av experter med barn som dess huvudsakliga publik” (Nikolajeva 2004:15). Barnlitteratur och barnböcker är dock svårdefinierade. Barn läser litteratur som inte är skriven för dem och även vuxna läser böcker skrivna för barn. Det är lika oklart vilka genrer som finns inom barnlitteraturen. Nikolajeva anser att barnlitterära genrer liknar de i populärlitteraturen snarare än följer antikens indelning. Unikt för barnlitteraturen är berättelser om djur och levande leksaker. (Nikolajeva 1998.) Barnböcker, innehållande ungdomsböcker, eller barn- och ungdomsböcker för sig är de enda litteraturgrenar som definieras enligt deras läsargrupper (Mustola 2014: 7–26). När man talar om barnböcker menar man oftast böcker för läsare som är under 18 år, mellan små barn och ungdomar. Karasma och Suvilehto (2013: 12–15) anser att i ungefär 10 års ålder brukar barn gå över från barnböcker till ungdomsböcker. De definierar barn- och ungdomsböcker som två olika litteraturgrenar.

Riitta Oittinen (2000) anser att barnböcker är böcker som läses av barn och för barn. Enligt henne har barnlitteratur från början inte skilt sig från övrig skönlitteratur. Det finns välkända berättelser, som t. ex. *Gullivers resor* av Jonathan Swift eller *Robinson Crusoe* av Defoe, som inte var tänkta som barnböcker, men har blivit det med tiden. En del barnböcker har också olika nivåer för olika läsargrupper, barn och vuxna, varav ett känt exempel är Lewis Carrolls *Alice i Underlandet* (se Bertills 2003: 66–67; Nikolajeva 1998; Oittinen 2000; Shavit 1986). I böcker som ursprungligen skrivits för vuxna men som idag läses av barn kan man även räkna med Anna Sewells *Black Beauty* eller *Vackra Svarten*, som var skriven för hästkarlar (Hedenborg 2006).

Barnböcker kan vara fiktiva eller faktaböcker, realistiska eller imaginära, de kan bestå av text och bilder eller enbart text eller bild, vara av olika form och stilar (t. ex. Oittinen

2000). Karasma och Suvilehto (2013: 41–42) skriver om *Kuvatietokirja*, en bildfaktabok, som innehåller både en fiktiv berättelse och fakta. Även Heikkilä-Halttunen och Rastas (2013) nämner faktionböcker, som blivit populära på 2000-talet. Dessa böcker kombinerar fakta och fiktion och är samtidigt lärorika och underhållande.

Barnboken kunde inte utvecklas innan barndomen sågs som en viktig fas i livet och vuxenlitteratur hade blivit en etablerad litteraturgren. Barnlitteratur som en egen litteraturgren började utvecklas först på 1900-talet, när det började krävas böcker som tog hänsyn till pedagogiska krav och barnens utvecklingsfas. Sagor är den tidigaste formen av barnlitteratur, även om de inte var skrivna speciellt för barn och tog inte hänsyn till barnens behov utan bjöd på underhållning. Det har skrivits olika versioner på sagor och de har översatts flera gånger. Sagoboksöversättningarna innehåller ofta en stor grad av adaptation. Av dessa versioner av samma berättelse kan man studera språkets normer och synen på läsare under den tid de har skrivits. (Shavit 1986: 5–30.)

Även om barnböcker skrivs i första hand för barn, är det oftast vuxna som väljer och köper böckerna. Medan barnläsaren vill ha en underhållande berättelse, vill den vuxna läsaren ofta ha en nyttig och lärorik bok. (Carlsdotter 2013; Oittinen 2000; Shavit 1987: 39–42) Detta har kritiserats av bl. a. Oittinen (2000: 61–69), som anser att det viktigaste med barnböcker är att vänja barnen vid historier och läsande. Barnböcker är inte heller vanligtvis böcker skrivna av barn utan det är vuxna som både skriver, ger ut och redigerar böcker för barn (Lathey 2016, Oittinen 2000). Varje vuxen har dock kunskap om barnens värld i och med att alla vuxna har varit barn (Carlsdotter 2013).

Zohar.Shavit (1987) skriver att barnböcker har länge setts endast som ett medel för att nå ideologiska och pedagogiska mål. Göte Klingberg (1972: 13) delar hennes åsikt och skriver att litteratur skriven för barn kan uppfattas som uppfostringsideal. Han anser att det är viktigt att studera adaptation i barnböcker för att få reda på intentioner och underliggande attityder som finns i böckerna. Barnböcker ska trots sina pedagogiska

mål alltid ses som ordkonst och det ska ställas konstnärliga krav på dem. (Klingberg 1972: 20–33.)

Ylva Carlsdotter (2013) skriver i sin bok *Så skriver du för unga* att det inte finns någon stor skillnad mellan att skriva en bok för barn eller vuxna när det gäller själva författandet. Däremot ställs det stora krav på barnböcker av andra vuxna, människor på bokbranschen, och i skolväsendet. Även föräldrar har alla sina synpunkter på barnlitteraturen. Lena Kåreland (2009: 60–61) anser dock att dagens barnbok tar fram olika ämnen, även sådana som den traditionella estetiken har underskattat.

Klingberg (1972) skriver om adaptation i val av barnböckernas innehåll. Han delar adaptation i fyra adaptationsformer: stoffväljande, formväljande, stilväljande och medieväljande adaptation. Stoffväljande adaptation innebär att man tar hänsyn till barnläsarens kunskaper och erfarenheter samt intressen, behov och upplevelsesätt när det gäller textens innehåll. Formväljande adaptation gäller verkets komposition och tar hänsyn till barnets behov av trygghet i form av t. ex. ett lyckligt slut. Stilväljande adaptation tar hänsyn till läsarens ordförråd och läsförmåga med tanke på språkligt uttryckssätt. Medieväljande adaptation definierar verkets längd, format och mängden av illustration. I barnböcker hanteras ofta ett färre antal ämnen, de handlar om en kortare tidsperiod och är skrivna ur ett barns synvinkel. Det finns mera upprepning, flera förklaringar och de är byggda för att skapa spänning och har ett lyckligt slut. Stoffväljande och stilväljande adaptation finns även i illustrationen, där valet sker i vad som illustreras och hur. (Klingberg 1972: 95–102.)

Barnböcker är även avsedda att läsas högt, vilket kan påverka bl. a. valet av speciellt egennamn. Namnen ska vara lätta att uttala för att inte störa läsoplevelsen (Oittinen 2000). Yvonne Bertils (2003) har skrivit sin doktorsavhandling om namn i barnlitteraturen. Enligt henne beskriver personnamnen i barnböcker ofta personen i fråga men de kan även vara vanliga personnamn, vilket gäller även namn på djur i böckerna. Ortnamnen är vanligtvis imaginära och beskrivande.

Barnböcker har inte setts viktiga som litterära verk och de har inte blivit undersökta i någon större utsträckning före 1990-talet (Rättyä 2003; Rättyä 2004; se även Mustola 2014; Shavit 1986). Tiina Puurtinen (1998) bekräftar i sin studie att barnböcker ofta ses som ett tråkigt forskningsobjekt trots att barnböcker förmedlar kunskaper, tankar, värden och lär ut hur man ska bete sig. Även Gillian Lathey (2016) anser att det är underskattat att skriva och översätta barnböcker (se även Carlsdotter 2013, Oittinen 2000).

2.1 Bilderböcker

Det finns ingen entydig definition för en bilderbok och det är oklart var gränsen mellan en bilderbok och en illustrerad barnbok går. Möjliga definitioner för bilderböcker kunde till exempel vara en barnbok med både text och bilder eller en bok som oftast har 32–48 sidor i fyrfärg och är riktad till barn under skolåldern. Men en bilderbok kan även vara svartvit, den kan vara fiktiv eller en faktabok eller dels fiktiv och dels en faktabok. De kan även ha musik, som inte hörs, i form av sångtexter. (Oittinen 2004: 18–28.)

I sin bok *Kääntäjän karnevaali* beskriver Oittinen (1995) att bilderböcker läses med alla sinnen, i dem kan finnas både musik som inte kan höras, rörelse utan rörelse där rörelsen finns i bilderna och även lukter utan lukt. Enligt Oittinen (2000) är illustrationen en viktig del av berättelsen i bilderböcker. En bok med bilder är inte nödvändigtvis en bilderbok om berättelsen kan förstås även utan bilderna. Oittinen anser att i böcker för små barn kan illustrationen vara till och med viktigare än texten och det kan finnas sidor och hela uppslag helt utan text i dem. I böcker avsedda för äldre läsare finns det vanligtvis färre bilder, men även vuxenböcker kan vara illustrerade. Nikolajeva (2000: 89–90) påpekar att för att texten och bilderna ska komplettera varandra på bästa möjliga sätt, ska de tillverkas av en och samma person författaren och illustratören ha ett nära samarbete.

Barn lär sig att se innan de lär sig att förstå ord. Hela det visuella är viktigt för en bilderbok: färger, målarteknik, form, storlek och layout (Oittinen 2004: 40). I bilderböcker för små barn bär bilderna det mesta av innehållet medan i böcker för äldre barn blir berättelsen i texten viktigare. I en bilderbok bär bilderna alltid sin del av innehållet och boken kan inte dels eller helt förstås utan bilderna (Nikolajeva 2000: 16–44; Karasma & Suvilehto 2003: 18–21).

Kaisu Rättyä (2004: 89–97) skriver i sin licentiatavhandling att det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid annat än själva texten i barnböcker. Bokens läsare ser först omslaget och illustrationen vilka påverkar även läsarens uppfattning av textens innehåll. Peritexten är ofta den första texten som läsaren läser av boken och böcker väljs enligt dess innehåll. Rättyä anser att uppslagsbilden och layouten kunde vara ett intressant forskningsområde. Även Maria Nikolajeva (2000: 63) skriver att bilderbokens berättelse kan börja redan på omslaget. Omslaget med titeln och peritexten utgör en stor del av bokens innehåll på bilderböcker. Sirke Happonen (2001) skriver i en artikel om betydelsen av sidornas komposition och layout samt hur illustratören kan skapa spänning och genom att rikta läsarens blick skapa intryck av rörelse. Hon granskar framför allt dynamiken i bilderna och hur texten och illustrationen fungerar tillsammans. Hon anser att dynamiken inte kan fångas på ett enstaka uppslag utan den uppstår i rytmen och sättet som läsaren vänder på sidorna.

Att bilderböcker har två olika läsargrupper, barn och vuxna, gör att både texten och bilderna förstås på två olika nivåer. Förutom att varje enskild läsare har sitt eget sätt att förstå innehållet har även de två läsargrupperna sina egna krav och önskemål. Vuxna har mycket mera erfarenhet och de har lärt sig ett sätt att tolka bilderna medan barnen inte riktar sin uppmärksamhet på samma sätt utan uppmärksammar allt som finns i bilderna. De har inte samma visuella läskunskap som vuxna har. (Oittinen 2004: 56–60.)

Även illustrationen kan granskas och tolkas på flera planer, men jag nöjer mig med en enkel förklaring om vad bilderna har för betydelse för bilderboken på generell plan. Min avhandling handlar om en översättningsanalys och jag kommer inte att granska illustrationen om den inte verkar ha haft betydelse för översättarens val. Jag kommer inte heller att granska illustrationen ur estetisk eller konstnärlig synvinkel utan bedömer innehållet i illustrationen endast i relation till textens innehåll.

2.2 Hästböcker

Hästböcker räknas sällan officiellt som en egen litteraturgren, men trots det har flera bibliotek och bokförlag samt bokaffärer hästböcker på en egen avdelning inom barn- och ungdomsböcker. Hästböcker kan definieras som böcker som handlar om hästar eller böcker vars händelser till en väsentlig del utspelas i en stallmiljö. Samtidigt behandlar hästböckerna ofta många situationer som barn och unga möter i sina liv, som vänskap, människoproblem, skilsmässor, kön att nämna några. Malin Eriksson från kollektivet ”Bara Hästböcker” anser att det ska alltid finnas en otydlighet om vad en hästbok är för att definitionen inte ska begränsa vad som kan skrivas. (von Friesen 2018)

En grupp av svenska litteraturvetare och författare, Malin Eriksson, Katja Timgren och Anna Nygren, har grundat en skrivarkollektiv med namnet ”Bara hästböcker” och vill höja hästböckernas uppskattning som en egen värdefull litteraturgren. De anser att hästböcker inte uppskattas tillräckligt och ses ofta som onyttiga flickböcker trots att de handlar om mycket mera än bara hästar. Malin Eriksson, som själv är hästbokförfattare, anser att det som gör hästböckerna så populära är att i stallmiljön kan den unga få eget ansvar och att det på häststallar ofta finns en typ av hierarki som bjuder på diskussion av samhälleliga frågor i mindre skala. (von Friesen 2018.)

Malin Eriksson har skrivit flera hästböcker och är med i gruppen *Bara hästböcker*. I en intervju i tidningen *Skriva* säger hon att hästböckerna ofta ses som gulliga tjejböcker

och har därmed inte fått den uppskattning som de tjänar som ungdomsböcker med ett brett varietet olika teman. Hon är även intresserad av förändringen i hästsporten från arméns hårda mansvärld till en tjejsport och hur förändringen som skett under 1900-talet syns i litteraturen. (Halvardsson 2018.) Svenska professor i idrottsvetenskap Susanna Hedenborg har under 2000-talet forskat i hästböcker och hästvärlden. I en intervju säger hon att det inte finns någon tidigare forskning i annat än veterinärmedicin. Hon anser att hästböcker har haft lägre status på grund av att de ses som flickböcker. (Eriksson 2017)

Hedenborg (2013) skriver att det finns olika genrer bland hästböcker och delar hästböckerna i vildhästboken, den klassiska hästboken och tamhästboken. En vildhästbok berättar om hur en vildhäst tänker och gör, en klassisk hästbok skildrar vanligtvis en historia om en pojke som tämjer en vildhäst och en tamhästbok beskriver stallmiljön och det vardagliga arbetet och tonårsflickor. Anna Backman (2007: 9–10) skriver i sin uppsats att hästböcker idag kunde delas i flera subkategorier. I hennes inledning ingår fem olika kategorier. Den första kategorin är djurböcker om hästar och liknar Hedenborgs kategori vildhästböcker, där läsaren får veta om hur en häst tänker och gör, men Backman inkluderar även tamhästar i denna kategori. I kategorin askungeböcker ingår böcker där huvudtemat är att antingen hästen eller ryttaren genomgår en ”orimlig förvandling”. Äventyrhästböcker, som består av böcker om historiska hästar, pojkbooksäventyr samt deckare och äventyrsböcker i hästmiljö. I ridklubbsböcker skildras en ryttare och hans kamrater och aktiviteter med hästarna. I den sista kategorin ingår realistiska hästböcker som på ett verklighetstroget sätt beskriver ungdomar med hästar. Hästböcker för mindre barn eller faktaböcker om hästar verkar inte ingå i någon kategorisering av hästböcker utan kategorierna gäller för barn- och ungdomsböcker i romanform.

I en artikel skriver Hedenborg (2006) dock om hästböcker som representerar både skönlitteratur och faktaböcker. Hon skriver om att det är svårt att kategorisera hästböcker och tar fram *Vackra Svarten* som exempel. Den var ursprungligen skriven

för pojkar eller män. Hedenborg jämför genuskodningen i äldre samt nyare hästböcker i förhållande till ändringen i hästkulturen, som blivit allt mera kvinnligt. Hedenborgs forskning gäller främst Sverige, men mycket liknande utveckling har pågått och pågår fortfarande i Finland (se t. ex. Vasara 1987). Hedenborg (2006) har även forskat i beskrivning av stallarbetet i hästböcker. I hästböckerna får huvudpersonerna, oftast barn och unga, bära ett tungt ansvar för arbetet, vilket kan vara en anledning till att de är populära.

Våren 2016 hölls en hästbokkonferens i Cambridge. Jane Badger rapporterar från konferensen i sin blogg. Hon skriver sammanfattande att dagens barn lockas av miljön i hästböcker, som liknar en sagovärld. I hästböcker får barn möta liknande problem som finns i vuxenvärlden i lagom stor skala och övervinna dem. De skildrar ofta det vardagliga livet där barn har hela ansvaret om hästarna förutom kanske det ekonomiska ansvaret. Detta innebär även frihet som barn sällan har i verkligheten. (Badger 2016.)

Det finns olika slags forskning i hästböcker från 2000-talet framåt till exempel i Sverige. Forskning om genussystemet i hästböckerna har varit populärt. Några exempel på genusforskning är Maja Tegelids (2019) examensarbete *Hästböcker ur ett genusperspektiv* som handlar om karaktärerna i hästböcker och deras utseende och beteende och Moa Stockstads (2007) *Korta tyglar? En queerfeministisk läsning av tio samtida hästbokklubbsböcker*.

Hästböcker är mycket populära speciellt bland flickor. Kollektivet *Bara hästböcker* anser att det behövs nya hästböcker av bra kvalitet (von Friesen 2018). Hästbokmarknaden har under 2000-talet dominerats av böcker och översättningar av svenska hästbokklubben Penny & Friends, tidigare Pollux och PennyGirl, som idag har verksamhet i Sverige, Norge och Finland och ger mest ut översättningar på dessa tre språk. Det har även skrivits hela hästboksserier på både finska och svenska. Två mycket kända hästboksförfattare i Finland är systrarna Merja och Marvi Jalo som gett ut hästböcker sedan 1970-talet (WSOY 2019b). Speciellt Marvi Jalo har tidigare även gett

ut böcker med mycket fakta (WSOY 2019a). Marvi Jalo både översätter och skriver hästböcker idag. Hon har översatt t. ex. de populära svenska hästboksserierna *Sigge* och *Teddy* av Linn Hallberg (*Sinttu* och *Eppu* på finska).

2.3 Egennamn i barnböcker

Egennamn i barnböcker kan vara konventionella namn eller påhittade namn som beskriver personen eller karaktären ifråga. Yvonne Bertils (2003: 17–20) skriver i sin doktorsavhandling att varje språk har ett etablerat och allmänt accepterat sätt att bilda egennamn, vilket gör att de som talar språket kan känna igen namn som ingår i det traditionella sättet bilda namn i detta språk. Egennamn är dels bundna till språket, men det finns även universella namn som används i en och samma form i flera olika språk. Traditionellt har personnamn beskrivit personen i fråga. Personnamn gör personen till en unik individ och skiljer personer från varandra. Trots att det även finns unisex namn har personnamn traditionellt varit bundna till könet. Bertils påpekar dock att kravet på unika namn kan ifrågasättas på grund av att det är vanligt att flera personer har samma namn. Även exakt samma namn kan användas både som egennamn och appellativ (t.ex. *Bjön*, *Viol*). Hon anser att det vore viktigt för namnforskningen att forska i var gränsen av egennamn och appellativ går och hur man skiljer mellan dem.

Enligt Bertils (2003: 58–61) kan barnböckernas natur med sina imaginära fantasivärldar göra det möjligt att varje enskilt litterär verk bildar sitt eget system av egennamn. I barnlitteratur har personnamn, eller namn på andra karaktärer, ofta semantisk innehåll och beskriver hur en person är. Ofta finns det även bilder på karaktärerna, vilket både förstärker och begränsar läsarens uppfattning av karaktärernas utseende. Bertils påpekar också att man inte kan studera personnamn i en barnbok utan att ta hänsyn till flera aspekter, även utanför litteraturforskningen. Alla aspekter av namn kan inte uppfattas av en barnläsare och därför riktar de sig mera till den vuxna läsaren, medan namnen kan adapteras av de båda läsargrupperna.

3 ÖVERSÄTTNING

Språk är olika och det går inte alltid att överföra ett ord eller ett uttryck exakt från ett språk till ett annat. Därför har det diskuterats om översättning överhuvudtaget är möjligt. (Se t. ex. Ingo 1990.) Susan Bassnett (1991) anser att det är onödigt att diskutera om någon översättningsvetenskap finns. Även om det inte finns enighet om hur man ska översätta, finns det ett forskningsområde som undersöker ekvivalens och översättningsprocess. Även Rune Ingo (1990: 15–16) påpekar att med hänsyn till hur många titlar av översättningslitteratur som kommer ut varje år måste översättning vara möjligt.

3.1 Översättningsprocessen

Riitta Oittinen (1995) skriver i sin bok om skillnaden mellan översättning och adaptation, dvs. omöjligheten att bedöma ekvivalens. Om man kräver att en översättning ska motsvara den källspråkiga texten på alla nivåer är det mer eller mindre omöjligt att göra en översättning. Texter översätts av olika anledningar och översättaren väljer sin översättningsstrategi enligt ändamålet med översättningen. Om en översättning är lyckad eller inte går inte heller enkelt att bedöma. Varje läsare, även översättaren som läsare av källtexten, har sina egna erfarenheter samt kunskaper och uppfattar texten på sitt sätt. Alla texter är intertextuella, dvs. de kan bara förstås i förhållande till andra texter, kultur och tid. Läsaren för alltid dialog med texten och eventuella illustrationer samt sina tidigare erfarenheter. Enligt Oittinen (2004: 12–15) är översättning alltid intertextuell verksamhet. Den källspråkiga texten kan hänvisa till andra texter. Även översättaren har alltid sin livshistoria och sina erfarenheter, som återspeglas i översättningen. Även läsaren har sina egna utgångspunkter och sin tidsmässiga kontext.

Enligt Ingo (2007: 20–32) har översättningen fyra grundaspekter. Den grammatiska strukturen och den språkliga varieteteten eller stilen i översättningen ska överensstämma

med dem i källtexten. Översättningen ska även semantiskt och pragmatiskt fylla samma funktion som originalet. Vilken av de fyra aspekterna som betonas beror på originaltexten och dess syfte. Ingo delar översättningsprocessen i tre faser: analys, överföring och bearbetning. I alla faser ska översättaren ta hänsyn till de fyra grundaspekterna och bevara dem i den utsträckning som det är möjlig och som situationen förutsätter. Ingo (1990: 162–170) använder termen *översättningsmotsvarighet* för det uttryck som översättaren valt i översättningen och som ska motsvara uttrycket i källtexten. Översättningsmotsvarigheten kan vara exakt eller mindre exakt, den kan vara lyckad eller mindre lyckad.

Frågan om exotisering och domesticering av översättning har diskuterats mycket speciellt när det gäller barnlitteratur. Enligt Minna Ruokonen (2004) har inte tiden varit mogen för diskussion om exotisering av litteratur förrän på 1900-talet. Med exotisering menar hon översättningsstrategier som inte strävar efter att föra texten närmare till läsaren och den målspråkiga kulturen. Enligt Ruokonen har den tyske filosofen Friedrich Schleiermacher i början av 1800-talet varit en av de första som talat för exotisering av översättningar. Enligt Schleiermacher (2007/1813) kan domesticering orsaka att läsaren av översättningen inte kommer till nära kontakt med författaren av den källspråkiga texten och blandning av domesticering och exotisering orsaka att läsaren inte alls kommer i kontakt med författaren av källtexten. Schleiermacher (2007/1813) påpekar att en exotiserande översättningsmetod endast kan användas för översättning till språk som kan motta främmande intryck. Han anser vidare att man aldrig kan översätta en text med att försöka föreställa sig hur författaren av källtexten skulle ha skrivit på översättningsspråket eller vara säker på att få samma reaktion av läsare av översättningen som av läsare av källtexten.

Benjamin Walter (2007/1923) ser översättning som en konstform. Han anser att den domesticerade översättningen inte tål tid även om den kan vara nyttig för sina samtida. En bra översättning är översatt på ordnivå, aldrig på meningsnivå. Översättaren ska sträva efter ett rent språk som Walter ser som källan för uttryckskraft och som är språk

utan semantiskt innehåll. Han anser att man inte ska att översätta textens budskap, däremot kan man översätta fakta och sanning. Enligt Eugene A. Nida (Nida & Taber 1969) har översättningar två typer av ekvivalens. Den formella ekvivalensen förutsätter översättning av formen och innehållet, medan den dynamiska ekvivalensen betonar att läsaren av översättningen ska reagera likadant med läsaren av originalet. Enligt Oittinen (2000: 8–12) är den dynamiska ekvivalensen problematisk som term, på grund av att det inte går att avgöra hur läsarna reagerar, alla är olika när det gäller erfarenheter och kunskap.

Rune Ingo (2007: 225–227) skriver i sin bok om översättning att man i äldre tider har strävat efter formell motsvarighet mellan källtexten och översättningen. Formell översättning strävar efter att ha samma grammatiska struktur som källtexten. Med den formella översättningsstrategin kan texter bli mycket exotiserade eftersom de inte anpassas till översättningsspråkets struktur och normer. Däremot fungerar den dynamiska översättningen på målspråkets villkor och den målspråkiga texten ska väcka samma reaktioner hos mottagaren som källtexten i sin och språket ska anpassas till målspråket, dess struktur, kultur och normer. Idealet för den dynamiskt översatta texten är en text som inte verkar översatt. Medan den formella översättningsstrategin ställer höga krav på det semantiska innehållet av översättningen, ställer den dynamiska strategin krav på pragmatiken. Antoine Berman (2007) anser att översättning skapa dialog mellan olika kulturer. Han är den första att tala om etik och översättning och anser att det är oetiskt att byta ut främmande element till bekanta och talar därmed för exotisering (Ruokonen 2004). Enligt Berman (2007) kan två uttryck aldrig ha exakt samma innehåll, det finns alltid nyanser. Hon anser att omformulering av en text borde uppfattas som översättning, översättning med ekvivalens på alla nivåer finns inte.

Även Lawrence Venuti (1995) skriver om exotisering och domesticering då han redogör för översättarens osynlighet. Han anser att ju mera läsbar den översatta texten är desto osynligare är översättaren och synligare den ursprungliga texten. Enligt honom har det speciellt på engelska strävats efter domesticerade översättningar där översättaren blir så

osynlig som möjligt. Han anser att exotisering som översättningsstrategi kunde höja uppskattning av översättare. Oittinen (2000) påpekar att när Venuti anser att översättaren blir osynlig i den domesticerade och lättlästa översättningen, tar han inte hänsyn till framtida läsare. Hon tycker att i. o. m. att översättning alltid är översättarens tolkning av texten och adaptation alltid händer i någon grad, är översättaren trots domesticeringen snarare synlig än osynlig.

3.2 Semantiska förändringar

På grund av att olika språk har olika strukturer och vokabulär kan man inte översätta utan att det sker semantiska förändringar. Översättaren måste därmed ofta välja om det är viktigare att bevara formen eller betydelsen. Även varje språkbrukare har sitt personliga sätt att använda och förstå språket,. (Ingo 1990.)

I sin bok *Från källspråk till målspråk* delar Ingo (1990: 254–257) semantiska förändringar i översättningar i tillägg, utelämnningar, betydelsenyanser, inexaktheter och direkta fel. I sin nyare bok *Konsten att översätta* (2007: 123–126) är kategorierna flera och kallas för semantiska särdrag. De nya kategorierna heter semantiska tillägg, explicitgörande, semantiska utelämnningar, implicitgörande, accepterade inexaktheter, delbetydelser, denotation och konnotation, semantisk eller annan tolkning och inexaktheter eller mindre lyckade lösningar. Jag kommer att använda den äldre, enklare kategoriseringen i min avhandling. Den analyserade översättningen är en barnbok som kan placeras mellan en faktabok för barn och en barnroman. Kategorier som denotation och konnotation samt semantisk eller annan tolkning kan sålunda antas inte vara aktuella för den här översättningen.

3.2.1 Semantiska tillägg

I Ingos tidigare bok från 1990 (Ingo 1990: 254–255) kallas kategorin för semantiska tillägg. I hans senare bok från 2007 (Ingo 2007: 123–124) är kategorin indelad i två olika kategorier, semantiska tillägg samt explicitgörande.

Enligt Ingo (1990; 2007) innebär semantiska tillägg att det tillkommer nya betydelsekomponenter i översättningen. Tillägg kan vara motiverade för att skapa balans i texten, men i vanliga fall görs de på pragmatiska grunder, t.ex. för att förklara ett främmande ord eller element i texten.

3.2.2 Semantiska utelämnningar

Semantisk utelämnning innebär att det i översättningen lämnas bort något som finns i originaltexten och som inte läses enbart mellan raderna. Semantisk utelämnning betyder alltid informationsförlust och borde enligt Ingo (2007: 124) endast ske på pragmatiska grunder. Ingo (1990: 255) ser utelämnning som allvarligare förändringar än tillägg på grund av att texten blir semantiskt fattigare.

Implicitgörande betyder att man lämnar bort information som i original kunde ha lästs endast av en uppmärksam läsare och som finns skrivet mellan raderna i källtexten. Med implicitgörande kan översättningen ha färre nyanser eller alternativa tolkningar. Jag granskar möjliga implicitgörande enligt Ingos (1990) äldre kategoriindelning som semantiska utelämnningar.

3.2.3 Betydelsenyanser och inexaktheter

Enligt Ingo (2007:124–125) beror accepterade inexaktheter på lexikala skillnader mellan källspråket och målspråket och på skillnader i ordens semantiska innehåll

I många fall finns det inte ett ord eller uttryck i målspråket som har exakt samma innehåll och struktur som det har i källspråket. Enligt Ingo är det förvånansvärt hur stora inexaktheter översättarna accepterar. Enligt Ingo kan inexaktheterna oftast undvikas genom att förklara ord och använda längre uttryck. Han påpekar dock att många förklaringar emellertid kan ha negativ inverkan på läsbarheten och rytmen i språket. (Ingo 2007.)

Delbetydelser eller semem är ord och uttryck har samma grundbetydelse men motsvarar inte varandra helt i översättningspråken. Här räknas till exempel rangbyten. På grund av att ord kan ha flera betydelser, kan det vara svårt eller till och med omöjligt att översätta alla betydelser eller nyanser. (Ingo 1990.)

Denotation och konnotation innebär att ord som är attitydmässigt laddade på källspråket översätts med ord som inte är laddade eller att ord som inte är laddade översätts med laddade ord. Även om grundbetydelsen på neutrala och laddade ord kan vara densamma, borde laddade ord översättas med ord som är på motsvarande sätt laddade på målspråket. (Ingo 1990.)

Översättaren kan tvingas välja mellan semantisk eller annan tolkning speciellt när det gäller ordspråk och idiom eller en litteraturgenre där formen är väsentlig som t. ex. poesi. Det kan vara omöjligt att översätta formen eller betydelsen ord för ord samtidigt med att behålla det centrala i innehållet. (Ingo 1990.)

3.2.4 Semantiska fel

I semantiska fel ingår inexaktheter som inte beror på skillnaden mellan källspråket och målspråket och som även kan kallas mindre lyckade lösningar och misstag. I sin senare kategoriseringen har Ingo (2007) lämnat bort ordet 'fel' och förklarar att denna grupp består av mindre lyckade lösningar från översättarens sida.

Enligt Ingo (1990:257) är semantiska fel översättningsmotsvarigheter som inte har gemensamma komponenter medan betydelsenheter alltid har samma grundbetydelse eller gemensamma komponenter. Semantiska fel är enligt Ingo (1990:257) vanligare än man skulle tro och beror ofta på slarv av översättaren.

3.3 Pragmatiska funktioner

Varje text skrivs av en eller flera orsaker. Översättaren ska ta hänsyn till textens funktion, att den fungerar likadant även i den nya kulturmiljön och på det nya språket. Ett textavsnitt kan ha olika funktioner i olika situationer och översättaren ska välja översättningsmotsvarighet i enlighet med textens funktion. (Ingo 2007: 126–133.)

Ingo (2007) delar textens pragmatiska funktion eller syfte i tre grundfunktioner: informativ, expressiv och imperativ. Textens informativa funktion är att förmedla kunskaper, uppgifter, data och information. Det viktiga är själva informationen och texten har objektiv ton. Den här funktionen är typisk för bland andra nyheter, reportage och fackspråkliga texter. Texten har expressiv funktion när den förmedlar känslor i stället för eller i samband med kunskap och information. Läsare av översättningen ska känna på samma sätt som läsare av originalet. Expressiv funktion är typisk för skönlitteratur, men även för religiös litteratur och propagandatexter. Texter med imperativ funktion förmedlar handlingsmönster och beteendemodeller. Denna funktion är typisk för bland annat för religiös litteratur, reklam, läroböcker, varningsskyltar och

bruksanvisningar. Ingo (2007) nämner även flera sekundärfunktioner som texter kan ha. Dessa är t. ex. fatisk funktion som består av ”small talk” samt estetisk, metalingvistisk och performativ funktion samt underhållningsfunktion.

3.4 Översättning av barnböcker

Enligt Gillian Lathey (2016) är det underskattat att både skriva och översätta barnböcker. Översättning av barnböcker har inte varit populärt forskningsområde förrän slutet av 1900-talet. Sedan dess har t. ex. Riitta Oittinen (2000: 41–58; 2004: 9–11) gjort omfattande studier om ämnet. Hon anser att när man översätter barnlitteratur är det speciellt viktigt att rikta arbetet till barn. Ofta är det i stället de vuxnas, författarens, utgivarens och översättarens, barnbild som styr arbetet. Ett särdrag i översättning av barnböcker är att illustrationen måste tas hänsyn till som en viktig del av berättelsen. Illustrationen kan styra översättandet både medvetet och omedvetet genom att översättarens uppfattning av textens innehåll också påverkas av bilderna.

Oittinen (2000, 2004) anser också att läsbarheten borde styra översättandet i stället för innehållet eller ”sanningen” i berättelsen. Hon anser att det är viktigt att texten har en rytm som kan följas av både den som läser och den som lyssnar. Hon betonar också att det är viktigt att inte bara översätta barnlitteratur utan att översätta för barn. Även om det är vuxna som både skriver, ger ut, översätter och även köper böckerna för det mesta, är det viktigt att komma ihåg för vem man gör arbetet.

Zohar Shavit (1986) skriver att översättning är inte bara överföring från ett språk till ett annat utan även från ett system till ett annat, t. ex. från de vuxnas system till barn. Hon anser att det är viktigt att barnlitteratur innehållsmässigt ska vara passligt för barnläsare och att språket tar hänsyn till barnläsarens kunskaper och utveckling. Översättare av barnlitteratur kan därför ta större friheter än de som översätter för vuxna. Det har speciellt tidigare varit vanligt att lämna bort delar av berättelsen om de inte ansågs vara

lämpliga för en barnläsare. Berättelsen har även kunnat förkortas, stilen förändrats eller ideologier satts in eller bytts till andra. (Shavit 1986: 111–130; se även Klingberg 1986.) Enligt Bertils (2003: 190–195) kan översättning av barnböcker vara till och med mera krävande än översättning av vuxenlitteratur på grund av två olika läsargrupper. Det är inte enbart barn som ska underhållas, utan även vuxna har sina förväntningar och krav gällande översättningen. Enligt henne kan översättarens barnbild kraftigt påverka översättningen och graden av adaptation är generellt högre än i annan litteratur.

Oittinen (2004: 92–94) skriver i sin bok *Kuvakirja kääntäjän kädessä* att för henne betyder översättning alltid omberättande eller adaptation till nya läsare i en ny kultur och med ett nytt språk. Hon anser att översättaren av en bilderbok alltid har dialog med både författaren av källtexten, illustratören och läsare av både källtexten och översättningen. Även översättaren är en läsare som läser texten utgående från sina egna erfarenheter och sin egen bakgrund. Översättaren väljer alltid sin översättningsstrategi som definieras av tidens och kulturens normer. (Se även Oittinen 1995.)

Enligt Göte Klingberg (1986: 11–19) blir översättningens adaptationsgrad högre än källtextens om kulturbundna element överförs utan förändring eller förklaring. Källtextens kultur är mera främmande för läsaren av översättningen än läsaren av källtexten, speciellt när det gäller barnläsare som inte har lika mycket kunskap om andra kulturer som vuxna läsare. Enligt honom kan översättaren behöva välja att göra en adaptation i kulturella sammanhang för att läsbarheten inte blir sämre. Adaptation kan förekomma i form av förklaringar, förenklingar, ersättning av ord med motsvarande eller grovt motsvarande ord, utelämnning eller hela historien kan flyttas till en till den förutsatta läsaren av översättningen bekant miljö.

Domesticering och exoticering av översättning har diskuterats mycket när det gäller barnlitteratur. Enligt Venuti (1995: 20, 148–150) kan exoticering ske redan när man väljer texter att översätta. Den översatta texten kan vara exotiserad genom att vara i marginal för någon av de två kulturerna. Oittinen (2000: 76–84) delar uppfattningen.

Hon tycker att den exotiserande översättningsstrategin kan vara pedagogisk. Hon ser översättning som omskrivning och översättarens tolkning av texten som avgörande. Venuti (1995: 19–24) ser effekter av domesticering som översättningsstrategi som våldsamma. Enligt honom ska översättaren inte föra texten närmare till läsare utan tvärtom, med den ska läsaren komma närmare till källtexten och dess kultur. En exotiserad översättning utmanar läsaren med element av främmande språk och kultur, medan en domesticerad översättning smälter in i översättningsspråkets kultur t. o. m. i den grad att översättningen verkar som en källspråkig text och blir därmed lättläst (Venuti 1995: 240–244).

Även Klingberg (1986: 9–10) anser att om översättaren väljer att lämna bort element av främmande kultur, främjar det inte läsarens kunskap. Och andra sidan påpekar han att det i olika kulturer finns olika värden och det pedagogiska syftet av översättningen kan även innebära förstärkande av värden i egna kulturen. Klingberg (1986: 53–55) diskuterar även översättning av mått och valuta, de kan översättas till sina mera använda motsvarigheter på målspråket beroende på hur bra de kan förstås i målspråkets kultur men Klingberg varnar för slarviga och oexakta översättningar.

Även bilderna kan vara exotiserande eller domesticerande och påverka hur läsaren förstår innehållet av även texten. Översättaren ska alltid ta hänsyn till bilderna och att de stämmer överens med texten. Översättaren kan behöva förklara bilderna, men enligt Oittinen ska det som bara finns mellan raderna som regel inte göras synligt eller om det görs ska det vara ett medvetet val av översättaren. (Oittinen 2004: 117–125)

Oittinen (2004: 9–14) anser att på grund av att barnböcker och speciellt bilderböcker har få ord, betonas de få orden och översättning av dem mera än enstaka ord i en bok med mera text. Översättaren av bilderböcker ska även överväga förhållandet mellan bild och text. Oittinen (2004: 96–97) påpekar också att översättning av bilderböcker borde ses som viktigt i och med att bilderböcker ofta är barnens första kontakt med litteratur och högläsning påverkar barnens språkliga utveckling.

Översättaren av bilderböcker ska ta hänsyn till dialogen mellan text och bild. Bilderna påverkar hur texten uppfattas och texten förklarar bilderna och riktar uppmärksamheten på dem. Texten och bilderna kan berätta samma historia eller komplettera varandra, de kan avvika från varandra eller föra in nyanser och element. Eftersom text och bilder är olika instrument för att berätta en historia, kan deras innehåll inte vara exakt likadant utan de kompletterar varandra på ett sätt eller annat. Både källtexten och översättningen fungerar i sina kontexter och till exempel färger eller andra element i illustrationen kan ha olika symboliska värden i olika kulturer. Även textutrymmet kan vara begränsat eller läsriktningen variera. (Oittinen 2004: 40–55, 64–69.)

Bilderna kan både hjälpa översättaren genom att ge information, men också begränsa. Bilderböckernas illustration behålls oftast när böckerna översätts. Ibland kan det förekomma främmande element i bilderna. Översättaren kan behöva förklara det främmande i texten utan att läsbarheten påverkas. Bilderna byts sällan ut, men ibland måste även illustrationen ändras på om det finns bilder i boken som ses som olämpliga i översättningens kultur. Detta påverkar även valet av böcker som översätts. (Oittinen 2004: 104–117.)

Merja Suomi (2010) skriver i sin artikel att bilderna kan både stöda och begränsa översättaren. Översättaren kan inte ändra på sådant innehåll som finns illustrerat i boken. Enligt henne är en del av spänningen med bilderboken att vänta vad som finns på nästa sida. Dynamiken består av att läsaren turvis får vänta och bli överraskad. Även Oittinen (2001) granskar det dialogiska förhållandet av text och bild bl. a. i en artikel genom att tillämpa Mihail Bahtins teori om dialogism. Hon skriver att enligt Bahtin får ord sin betydelse först i förhållande till andra ord. Dialogismen blir ännu starkare när det gäller barnböcker, där texten samverkar med illustrationen.

3.5 Översättning av egennamn i barnböcker

Som tidigare konstaterats läses barnböcker ofta högt vilket gör att översättning av egennamn är vanligare än i annan litteratur. Utländska eller svåruttalade namn kan försvåra högläsningen. Namnen i barnböcker har ofta semantiskt innehåll, barn förstår sällan andra språk och översättning och därmed förståelse av namn kan ge en ny dimension i boken. Namn i barnböcker kan vara konnotativa, de kan likna ljud eller andra ord i språket på ett sätt som kan förstärka läsarens bild på karaktären. Vid översättning av namn kan översättaren tillämpa olika översättningsstrategier. Namnen kan återges som de är i källtexten, översättas dels eller helt, utelämnas eller en del av namnet kan utelämnas eller läggas till. Översättaren behöver inte nödvändigtvis systematiskt använda samma strategi för alla namn utan kan välja att översätta några och låta bli att översätta andra. Till exempel kan endast namn på huvudpersonerna översättas eller olämpliga namn på målspråket bytas ut. (Oittinen 2004: 101–104.)

Misslyckad översättning av namn kan ha allvarlig inverkan på texten. Egennamn med semantiskt innehåll i barnböcker översätts oftast, däremot namn som inte bär semantisk betydelse översätts generellt inte (Bertils 2003: 99, 195–198). Barnböcker är ofta kraftigt adapterade till målspråkets kultur och det finns inte någon tydlig praxis över hur man ska översätta namn i barnlitteratur. Konventionella namn i ett språk har ingen direkt motsvarighet på andra språk på samma sätt som andra ord med semantiskt innehåll. Enligt Bertils (2003: 198–206) kan även konventionella namn beskriva personen som bär namnet. Namn kan vara typiska för bl. a. en viss tid, status eller generation. Även konventionella namn kan ha semantiskt innehåll. Om konventionella namn bytts ut mot motsvarigheter på målspråket borde översättaren ta hänsyn till namnets semantiska innehåll. Klingberg (1986: 43–50) anser att även när det gäller barnböcker ska personnamn som även är kända på målspråket inte översättas. Huvudregeln i översättning är att om ord eller uttryck har en motsvarighet i källspråket ska den användas. Klingberg (1986) anser att även namn på djur ska hanteras på samma sätt som personnamn och enbart ska översättas om de har semantisk betydelse.

När det gäller översättning av geografiska namn, rekommenderar Klingberg (1986: 50–53) att de endast ska översättas om de har semantiskt innehåll eller om de har en motsvarighet i målspråket. Om ett geografiskt namn innehåller appellativ kan översättaren enligt Klingberg fritt välja mellan att översätta appellativet eller att överföra det som det är på källspråket.

4 SEMANTISK ANALYS AV DEN SVENSKA ÖVERSÄTTNINGEN AV BOKEN *TIKKUMÄEN TALLI*

I detta kapitel granskar jag de fall där den svenska översättningen av boken *Tikkumäen talli* avviker semantiskt från källtexten. Jag kommer inte att kommentera fall där den semantiska förändringen tydligt beror på olika språkstrukturer i källspråket finska och målspråket svenska om de inte medför förändring även på det pragmatiska innehållet. I avsnitt 4.1 diskuteras de semantiska förändringarna i översättningen. Jag granskar även översättningen av egennamn, vilka Ingo (1990: 200–216) behandlar som pragmatiska särfall, som semantiska förändringar om översättningen medför en förändring i semantiken.

Översättningen är lättläst och översättaren lyckas med att förmedla historien som den är på källtexten. Översättaren har dock gjort relativt stora förändringar vilket tillsammans med översättningen av alla egennamn i boken gör översättningen, trots den obetydliga kulturskillnaden, adapterad till den svenska kulturen.

I exemplen på semantiska förändringar citerar jag hela meningar eller vid behov även ett längre avsnitt för att göra sammanhanget tydligare för läsaren. Jag *kursiverar* de ställen där källtexten och måltextern avviker semantiskt från varandra. Jag kursiverar även mina översättningsförslag.

4.1 Semantiska tillägg

Det finns inga förklaringar av ord eller uttryck i översättningen. De flesta tillägg är tillägg av adjektiv och adverb som kan ha lagts till för att förbättra rytmen och därmed läsbarheten i översättningen.

Den mest självklara formen av tillägg i översättningen är en bildtext som inte alls finns i källtexten. Den finns i en bild med faktarutor och namn på främst redskap och byggnader på stallgården.

(1) ladusvalans bo

Denna avvikelse från originalet kan bero på att bildtexten av någon orsak lämnats bort i källtexten. Det är omöjligt att säga om det handlar om ett fel i originalutgåvan. Det är även möjligt att ladusvalan är vanligare i Sverige än i Finland och anledningen till att bildtexten har lagts till. Texten har informativ funktion i översättningen, men informationsinnehållet är inte viktigt för bokens berättelse.

Det finns några exempel på att häst- och ridtermer används i översättningen då fenomenet beskrivs i källtexten med allmänspråkliga ord. Dessa kan uppfattas som explicitgörande tillägg i fall det tillkommer ny information som inte finns synlig i den källspråkiga texten (Ingo 2007: 123–124) eller möjligen betydelsenyanser (Ingo 2007: 125). Dessa granskas i 4.1.3. Jag har valt att kategorisera de termer som preciserar uttrycket och därmed tillför ny information som explicitgörande tillägg och termer som har samma informationsinnehåll men avviker i tonen från allmänspråkliga uttryck i källtexten som betydelsenyanser.

I följande exempel tillkommer ny information genom att uttrycket i översättningen definierar hur man gör medan källtexten betonar det som händer som resultat.

(2) Hän *kannusti* hevosen käynnistä raviin.

Hon *skänklar* hästen i trav.

Att man *skänklar* hästen betyder att man använder skänkelhjälp för att få hästen att öka farten. Enligt SAOB (1998) betyder ordet *skänkla* att man *påverkar häst med skänklarna*. Raisa Uusitalo (2006) översätter *skänkla* med *käyttää pohkeita* i ordlistan i

sin avhandling pro gradu. Finskans *kannusti* betyder i allmänspråket snarare att uppmuntra. Källtextens *kannustaa* kan enligt WSOY Stora finsk–svenska ordboken uppfattas som en synonym till att *sporra*, som även kan tolkas betyda *hallita kannuksilla* som på svenska är *styra med sporrana* (Romppanen m. fl. 1997). Enligt denna tolkning har översättaren valt ett uttryck som motsvarar källtextens uttryck på flera nivåer, men den mest naturliga översättningen skulle antagligen ha varit *sporra*.

Med tanke på att författaren vill tala för naturlig hästhållning och positiv förstärkning i träning av djur (Koljonen 2019) anser jag dock att det inte är den tolkning som författaren strävat efter eller alls tänkt på. I källtexten menar författaren därmed enligt min tolkning inte hur eller med vilka hjälper ryttaren får hästen att öka farten och göra övergången till trav. Detta kan uppfattas som ett explicitgörande tillägg p.g.a. att det vanligtvis är skänkelhjälp som ryttaren använder för att få hästen framåt och öka farten. Tidigare i boken står det dock att ryttaren ber hästen att *sätta sig i rörelse genom att smacka och trycka med vaderna mot dess sidor*. Meningen kunde även uppfattas så att ryttaren både smackade och använde skänkelhjälp, i det fallet skulle förändringen handla om en betydelsenynans eller inexakthet. Med tanke på de möjliga tolkningarna av ordet *kannusti* i källtexten och *skänklar* som dess motsvarighet i översättningen är det även möjligt med en annan tolkning av den pragmatiska funktionen med uttrycket.

Den positiva förstärkningen som Niemelä förespråkar för (Koljonen 2019) kommer dock inte tydligt fram i boken. Den kanske mest kända finska djurtränaren Tuire Kaimio (2004: 195–199) skriver i sin bok *Hevosien kanssa* att positiv förstärkning betyder att hästens omgivning görs bekvämare för hästen eller hästen får något belönande och betydande, t.ex. att den får mat, får sällskap av andra hästar eller blir kliad. Däremot betyder negativ förstärkning att någonting obekvämt tas bort, t.ex. trycket ges efter (Kaimio 2004: 199–205).

I mitt material finns det totalt fyra exempel på positiv förstärkning som i boken betyder beröm, antingen med rösten eller på ett odefinierat sätt. Det finns även ett exempel på

kombination av positiv och negativ förstärkning där det berättas, att ryttaren ska trycka hästens sidor för att få den att röra sig framåt, det står även att man ska berömma när hästen travar. Det är det enda stället i boken där det berättas om hur man ska göra för att åstadkomma det man vill med hästen. Annars består de enda instruktionerna om vad ryttaren ska föreställa sig för att få önskad effekt. I exempel 2 ändras funktionen och källtextens möjligen positiva förstärkning (att sporra) blir negativ förstärkning i översättningen (att skänkla).

De flesta tillägg är tillägg av adjektiv och adverbial som antingen förstärker ord som uttrycker känslor i översättningen eller kan ha valts att läggas till för att öka läsbarheten genom att påverka rytmen eller med Ingos (2007: 123) ord ”att skapa balans i texten”. De har oftast ingen större inverkan på semantiken utan görs på pragmatiska grunder. I följande exempel har översättaren valt att skriva *jättenervös* i stället för att endast skriva *nervös*.

(3) Tikkumäen tallin pihassa Iiristä *jännitti*.

Ute på stallplanen känner sig Iris *jättenervös*.

I översättningen lyfts fram att Iris känner sig mycket nervös. *Jättenervös* kan ha valts här för rytmen, den semantiska skillnaden är inte stor på grund av att det senare nämns att *Iris blir lugnare*, vilket kan tolkas att hon blir mindre nervös och har därmed varit mycket nervös eller *jättenervös* tidigare. Att meningsbyggnaden skiljer sig mellan källtexten och översättningen beror mest på skillnader mellan språken.

Exempel 4 liknar det föregående. Iris *blir full av skratt* i översättningen medan uttrycket i källtexten är mycket mildare. Översättaren kunde ha översatt finskans *Iiristä nauratti* med *Iris skrattade* eller *Iris började nästan skratta*. Översättarens val ~~är~~ kan även uppfattas som en förklaring. Även detta exempel kunde tolkas vara en betydelsenysans.

- (4) Iiristä *nauratti*, kun Miina käski aukaista navassa olevan taikasilmän apposen auki.

Iris *blir full i skratt* när Minna ber henne att öppna sitt magiska öga vid naveln på vid gavel.

Även i följande exempel har översättaren möjligen lagt till ordet *gärna* för rytms skull. Den semantiska förändringen är inte stor. Enligt Ingo (2007: 127) är det dock viktigt att uttryck med pragmatisk funktion översätts exakt och entydigt.

- (5) Hevoset ystäväystyivät muiden eläinten kanssa, kunhan saavat rauhassa tutustua niihin.

Hästar blir *gärna* vän med andra djur, om de bara får lära känna dem i lugn och ro.

Det finns även exempel där översättaren har haft eller kunde ha haft hjälp av illustrationen. I följande exempel har det finska uttrycket troligen fått sin svenska motsvarighet mera enligt bilden på sidan än enligt källtexten.

- (6) Tämä on *rosvokypärä*! Riku karjui päässään kypärä, johon oli kiedottu ruudullinen huivi.

Det här är *en pirathjälm*, hojtar Ricki med en hjälm på huvudet som han har virat en rutig halsduk omkring.

Översättaren kunde ha valt en mera exakt motsvarighet till *rosvo*(kypärä), *rånarhjälm*, men i bilden ser Ricki ut som en pirat med ögonlapp och en rutig halsduk runt hjälmen. Exemplet kan uppfattas som ett explicitgörande tillägg i o. m. att en *pirat* (fi. *merirosvo*), även är ett slags *rosvo* på finska (*rövare* på svenska), eller betydelsenyans i o. m. att *rosvo* vanligtvis översätts till *rövare* (t. ex. Romppanen bl. a. 1997).

Det finns även ett explicitgörande tillägg som kan anses handla om översättarens tolkning (se exempel 7).

(7) *Ponikerho päättyisi.*

Det är avslutning i ponnyklubben.

I originalet står det att ponnyklubben ska ta slut. Det kommer inte fram i texten att det skulle vara frågan om avslutningen i ponnyklubben.

Det finns flera förändringar i de två meningarna citerade i exempel (8). Adverbet *alltid* (fi. *aina*) har lagts till i första meningen där substantivet *ladattava* (sv. *uppladdningsbar*) utelämnats. Adverbet har lagts till för rytmens skull. Utelämningarna i exemplet diskuteras i följande avsnitt 4.2 och de andra förändringarna i 4.3 Betydelsenyanser och inexaktheter.

(8) Jos käyt laitumella hämärän tai pimeän tultua, ota mukaan ladattava taskulamppu. Pyydä aina aikuista kaveriksesi.

Om du går till hästhagen i skymningen eller efter mörkrets inbrott ska du *alltid* ta med dig en ficklampa. Ta med någon vuxen kompis också.

Tilläggen i materialet kan inte tolkas som förklaringar utan handlar mest om översättarens tolkning av källtexten. Översättaren verkar även ha tagit relativt stora friheter i några fall för att nå högre läsbarhet, vilket är viktigt för en barnbok (se t. ex. Oittinen 2000).

4.2 Semantiska utelämningar

I mitt material finns det utelämningar av hela meningar samt ett helt stycke som utelämnats. De mest objektiva skildringarna med lågt faktainnehåll men hög betydelse

för skildring av stämningen i källtexten har lämnats bort i översättningen, vilket gör att tonen i texten blir mera objektiv. I o. m. att de flesta utelämningarna handlar om samma typ av text måste det handla om ett medvetet val av översättaren.

Enligt Ingo (2007: 124) kan mindre utlämningar vara motiverade för rytmens skull, men en utelämning innebär alltid informationsförlust och ska därmed övervägas noggrant. Kategorin semantiska utelämningar innehåller näst flest belägg inom kategorierna av semantiska förändringar i översättningen *Stallet på kullen*.

Det finns några meningar i originalet som inte alls finns i översättningen. En utelämning finns i en serie av bilder med bildtexter om hur man ska sätta grimman på en häst. I slutet av den sista bildtexten står det i originalet att man ska knippa fast haken, vilket inte nämns i översättningen (se exempel 9).

- (9) Pujota riimu varovasti ponin päähän ja kiinnitä. Varo silmiä ja korvia. Asettele riimu niin, että se ei tukista ponia harjasta. *Sulje riimun lukko.*

Trä försiktigt grimman över ponnyns huvud och fäst den. Akta ponnyns ögon och öron.
Placera grimman så att den inte luggar ponnyn i manen.

I originalet står det två gånger med olika uttryck att man ska fästa grimman, vilket översättaren har märkt och utelämnat ett av uttrycken. Man kunde dock diskutera om man kunde ha valt att översätta det andra och mera exakta uttrycket i stället för den första. Enligt min åsikt är det även mera logiskt att knippa fast haken sist.

Det finns en text i slutet av ett kapitel i boken som översättaren helt lämnat bort (se exempel 10).

- (10) *Uljas seisoi laitumella tyytyväisenä oman rakkaan laumansa ympäröimänä. Se muistutti suurta lumipalloa, jolle joku oli muovannut lyhyet jalat ja pörröharjaisen pään.*

Att stycket inte har blivit översatt beror inte på att det inte skulle finnas textutrymme. Utelämningen kan handla om slarv av översättaren. Ingo (2007: 124) anser att alltför ofta sker utelämning av slarv eller andra mindre övervägda orsaker. Stycket är även den mest subjektiva och känslösamma skildringen i boken, vilket kan även vara anledningen till att det har blivit utelämnat i översättningen.

Det finns även andra exempel på att subjektiva uttryck har blivit utelämnade i översättningen. I de två exemplen nedan (exempel 11–12) har en motorcykel gasat förbi och skrämt ponnyn. Översättaren har inte översatt den sista meningen i stycket, där det står att kloka bilister och andra trafikanter saktar av när de ser en häst. Även början av en bildtext har lämnats bort i översättningen, vilket ändrar på inställningen som förmedlas i bildtexten. Den subjektiva tonen blir mera objektiv. Källtexten expressiva funktion förmedlas inte fullt ut i översättningen.

(11) Moottoripyörä katosi mutkan taakse vauhtia vähentämättä.

(12) *Olipas püittaamaton kuski.* Fiksut autoilijat ja muut tiellä kulkijat hidastavat hevosen nähdessään.

Kloka bilister och andra trafikanter saktar ner när de ser en häst.

Med många utelämningar av liknande innehåll blir översättningen mer objektiv i jämförelse med källtexten. Detta förstärks av att även allmänspråkliga uttryck har blivit översatta med ridtermer. Exempel på den typen av förändringar finns i följande avsnitt 4.3 Betydelsenyanser och inexaktheter.

Det svenska namnet på stallet är betydligt längre än det finska och består av flera ord (*Stallet på kullen*) medan stallnamnet i källtexten är ett egennamn (*Tikkumäki*) som även är stallägarnas efternamn. Det första exemplet med utelämning av namnet finns redan på de första raderna i boken. Namnet på stallet nämns inte i rubriken på den första sidan (se exempel 13).

(13) *Tikkumäkeen**Till Stallet*

Trots att namnet på stallet inte nämns är det klart för läsaren att det är *Stallet på kullen* det är frågan om. Vid det här skedet är det oklart för läsaren om *Stallet på kullen* är namnet på stallet eller om det är frågan om ett stall som ligger på en kulle. Namnet på stallet i rubriken skulle göra uttrycket stelt. Det andra exemplet (exempel 14) handlar om samma typ av implicitgörande utelämning.

(14) *Tikkumäen tallin pihassa* Iristä jännitti.

Ute på stallplanen känner sig Iris jättenervös.

I exempel 14 har *Tikkumäen tallin pihassa* blivit *Ute på stallplanen*, vilket kan uppfattas som antingen utelämning eller förändring i betydelsenyans.

(15) Meillä on täällä *Tikkumäessä* aina kesällä *ponileiri*.

Vi brukar alltid ha *ridläger* här på sommaren.

Även om det kommit fram att stallet heter *Stallet på kullen*, nämns namnet endast en gång i boken, när Iris hälsas *välkommen till Stallet på kullen* medan *Tikkumäen talli* nämns flera gånger i källtexten. Det finns sålunda flera exempel där stallnamnet uteblir i översättningen. I exempel 15 nedan finns även semantiska förändringar.

I exempel 16 nämns djur som bor i stallet med hästarna. Det finns två utelämningar i exemplet.

(16) *Tikkumäen* tallissa asustavat hevosten kumppaneina *tallikoira* Toppe ja tallikissat Onni ja Manni.

Hästarnas kompisar, Toppsi och stallkatterna Ojja och Mojja, bor också i stallet.

Namnet på stallet har blivit utelämnat även i detta exempel. Även *tallikoira Toppe* har översatts endast med egennamnet *Toppsi*. Det nämns dock i boken på ett annat ställe att det är stallhunden som heter *Toppsi*. Meningen blir dock något ologisk på grund av att *tallikissa* (sv. *Stallkatten*) har blivit översatt.

Följande exempel (exempel 17) innehåller ett komplicerat fall att kategorisera eftersom det kan handla om en utelämning eller en inexakthet.

(17) Lauma on hevosille *kuin* perhe ihmisille.

Flocken är hästarnas familj.

Hästar har naturligtvis släkt och familj precis som människor, de domesticerade hästarna i ett flock är sällan släkt med varandra lika litet som människor i en skolklass eller på en arbetsplats är släkt eller familj. Hästarna i Stallet på kullen är alla av olika raser och därmed kan de inte vara släkt med varandra. De kan dock beskrivas vara *som familj*. Översättaren har utelämnat partikeln *kuin*, som kunde enkelt översättas med svenskans *som*. Den exakta översättningen kunde lyda t. ex. *Flocken är som familj för hästar*.

Även följande exempel (exempel 18) kunde kategoriseras vara ett exempel på betydelsenyanser och inexaktheter. Jag anser att nyanskillnaden mellan att lära sig leda eller att lära sig hur man leder beror mest på skillnaden mellan finskan och svenskan och på idiomatiska uttryckssätt i språken.

(18) He opettelivat *Uljaksen kanssa* taluttamista.

De får lära sig hur man leder en häst.

Exemplet är från ett ställe i boken där Stolt har blivit ryktad och hovarna kratsade och barnen ska lära sig hur man leder en häst. I originalet står det att barnen ska lära sig med Stolt medan det i översättningen inte står att det är just Stolt de får öva med. De har

gjort i ordning ponnyn och att det är Stolt som leds kan förstås implicit. Det är dock svårt att se orsak till att ponnyns namn utelämnats i översättningen.

I exempel 19 finns det flera förändringar varav alla som innebär pragmatisk förändring är utelämnningar.

- (19) Uljas, Nunu ja Vinski hörstelivät korviaan ja tulivat innokkaasti *lapsia* vastaan *laitumen* portille. Mistä *ihmeestä* ponit tiesivät, että pääsisivät mukaan kerhoon? Ponit ja lapset astelivat *uteliaina* tallinpihalle.

Stolt, Nubb och Vinge spetsar öronen och kommer ivrigt fram *till grinden*. Hur kan ponnyerna veta att de får vara med i klubben? Barnen vandrar in med dem på stallplanen.

På finska står det att ponnyerna kommer fram *till barnen* vid grinden av *beteshagen* (*tulivat innokkaasti lapsia vastaan laitumen portille*). Det står inte i översättningen att ponnyerna kommer fram *till barnen*, vilket kan dock förstås implicit. I översättningen kommer det inte heller fram vilken grind det är frågan om. Det är dock rimligt att anta att det är grinden till en hästhage, men att det är beteshage och inte en gruspaddock kommer inte fram i översättningen. Utelämningen av ordet *beteshage* försvårar ändå inte förståelsen av texten i o. m. att typen av hästhage spelar ingen väsentlig roll i texten.

I den andra meningen i exempel 19 har översättaren utelämnat källtextens *ihmeestä* (sv. *i all världen*), vilket ändrar tonen på uttrycket. En noggrann översättning av den andra meningen i exemplet ovan kunde t. ex. vara: *Hur i all världen kan ponnyerna veta att de får vara med i klubben?* Det finns ingen synlig anledning till utelämningen.

Även i den tredje meningen i exempel 19 har översättaren utelämnat ett ord, dvs. det finska ordet *uteliaina* (sv. *nyfikna*), vilket gör att intrycket på hästarnas och barnens inställning blir svagare i översättningen än i originalet. Det finns även en nyansskillnad mellan *Ponit ja lapset astelivat* och *Barnen vandrar in med dem*. På finska går barnen

och ponnyerna tillsammans medan på svenska är det barnen som vandrar med hästarna. Det finns dock inte någon större pragmatisk skillnad mellan uttrycken om man inte tar hänsyn till att författaren av källtexten kan ha betonat att barnen och hästarna kommer tillsammans och är av lika värde. Med tanke på att det kan finnas en pragmatisk förändring i meningen och ingen synlig anledning att inte göra en semantisk förändring, kunde meningen ha översatts i enlighet med källtexten, dvs. *Ponnyerna och barnen vandrar in på stallplanen*.

Ryttaren ber hästen att gå framåt med skänklarna. På finska är *pohje* både namn på kroppsdel på allmänspråket och en ridterm. Som ridterm ingår dock hela benet i *pohje* (sv. *skänkel*). Översättaren har i exempel 20 valt att översätta *pohkeet* med *vaderna* i stället för *skänklarna*, vilket kan göra meningen tydligare för en nybörjare, som kanske inte vet hur man gör när man vill få hästen att gå framåt och inte känner till ridtermerna. I ridning heter *vaderna*, eller egentligen hela benet från höften ner till fotleden, skänklar, vilket översättaren kanske kunde ha förklarat.

- (20) Ratsastaja pyytää hevosta lähtemään liikkeelle maiskuttamalla ja painamalla sen kylkiä *kevyesti* pohkeilla.

Ryttaren ber hästen att sätta sig i rörelse genom att smacka och trycka med *vaderna* mot dess sidor.

Översättaren har även utelämnat *kevyesti* (sv. *lätt*) vilket jag antar att författaren av källtexten haft för avsikt att betona. I intervjun för Iby Finland (Koljonen 2019) säger författaren Niemelä att hon ser stallvärlden som hård och vill betona att hästar också har känslor och kan därmed ha velat betona att ryttaren inte får trycka hårt, det räcker med lätt tryck. Den informativa och instruktiva funktionen finns i både källtexten och översättningen men informationsinnehållet förändras något.

En utelämnning finns även i exempel 21. Det står i källtexten att övergången till trav görs *från skritt*, vilket har utelämnats i översättningen. Utelämnningen innebär ingen

pragmatisk förändring och kan även ses som implicitgörande, men det finns ingen synlig anledning till att utelämna uttrycket.

(21) Hän kannusti hevosen *käynnistä* raviin.

Hon skänklar hästen i trav.

Meningen i följande exempel (exempel 22) är något oklar både i källtexten och i översättningen. Hur gör insekterna nytta för stallägare? Översättaren har gjort meningen kortare och möjligen svårare att uppfatta än originalmeningen.

(22) Hyönteiset, joiden lantaa toukat käyttävät ravinnokseen lantaa, *ovat hyödyksi tallin omistajille.*

Insekter, vars larvar lever på spillning, *gör nytta i stallet.*

Här hade översättaren kunnat förklara det som författaren av originalet inte har formulerat tydligt. En förklaring om hur insekterna kan vara till nytta skulle hjälpa läsaren att förstå sambandet med bokens meningar, till exempel *Hyönteiset, jotka käyttävät ravinnokseen lantaa ja auttavat sen maatumisessa, ovat hyödyksi tallin omistajalle* (sv. *Insekter, vars larvar lever på spillning och hjälper till att sönderfalla den, är av nytta till stallägaren*). På följande uppslag står det dock att hästgödsel blir till mull, vilket förmodligen förklarar meningen. Förklaringen kunde gärna finnas på samma uppslag i en bok i vilken nästan varje uppslag bildar sin egen helhet. Den informativa funktionen förmedlas inte effektivt av varken originalet eller översättningen.

Det finns flera ställen där översättaren utelämnat ett enstaka ord. I exempel 23 blir Iris mycket nervös. Det kommer fram senare i texten att Iris har choklad med sig och blir litet lugnare när hon äter den. Läsaren kan förstå att Iris inte är litet nervös, men det är svårt att se orsak till att översättaren valt att utelämna adverbet.

- (23) Iiristä hermostutti *kamalasti*.

Iris blir nervös.

Iris oroar för att inte hitta rätt utrustning till ponnyn. Det konstateras i källtexten att hon oroade sig *alldeles i onödan* (exempel 24). Att utelämna partikeln *ihan* (sv. *helt, alldeles*) gör att meningen blir mera läsbar med bättre rytm och kan därmed ses motiverad.

- (24) Iris murehti *ihan* turhaan.

Men Iris oroar sig i onödan.

I följande exempel (exempel 25) har översättaren lämna utelämnat partikeln *vaikka*, som kunde ha översatts med *till exempel*.

- (25) Siksi se voi säikähtää *vaikka* lastenvaunuja, *sadetinta*, pyöräilijää, ilmapalloa tai tuulessa lentävää roskaa.

Därför kan de bli skrämda av barnvagnar, cycklister, ballonger eller skräp som blåser i vinden.

Uttrycket skulle då ha blivit något längre, men enligt min åsikt borde översättaren infogat *till exempel* eftersom utan det förmedlas inte samma tanke lika tydligt i översättningen som i originalet, dvs. att hästar kan bli skrämda av nästan vad som helst som de inte är vana vid. Dessutom har översättaren även av någon anledning lämnat bort *sadetinta* (sv. *vattenspridare*) från listan.

Även i följande exempel (exempel 26) finns en semantisk förändring. Förutom uttryckssättet i början av den andra meningen (*vi kan dekorera*) påverkar även bytet av utropstecknet till punkt tonen i uttrycket. Källtextens *nimittäin* (sv. *nämligen*) finns inte i översättningen. Med *nimittäin* syftas till det som har hänt tidigare, vilket kommer fram även trots utelämningen. Det går dock att diskutera om det har varit ett välgrundat val av översättaren att göra utelämningen.

- (26) Olen *nimittäin* juuri leiponut. *Koristellaan* kakku yhdessä!

Jag har precis bakat. *Vi kan dekorera* den tillsammans.

Även i exempel 27 har översättaren utelämnat ett ord, adjektivet *paksu* (sv. *tjock*). Det finns ingen tydlig anledning till utlämningen. Även om utlämningen inte har någon stor betydelse, borde översättaren inte avvika från originaltexten om det inte sker på pragmatiska grunder eller för rytmens skull (Ingo 2007: 124).

- (27) Iriksellä on *paksu* lämpökerrasto toppahousujen alla.

Iris har termounderställ under täckbyxorna.

Följande exempel hör till den typen av förändringar där översättaren antagligen inte helt förstått intentionerna som författaren av källtexten har haft med sin bok, att förmedla ett mindre våldsamt sätt att vara med hästar och berätta att även djur har känslor (se Koljonen 2019).

- (28) *Hammasloma on herkkä, hampaaton alue* hevosen etuhampaiden ja poskihampaiden välissä.

Lanerna är de tandfria områdena mellan hästens framtänder och kindtänder.

I översättningen står det inte att lanerna är *känsliga* (fi. *herkkä*), vilket antagligen varit syftet att förmedla i det finska originalet. Med tanke på att alla hästarna i Stallet på kullen rids med bettlösa trän är det sannolikt att författaren velat betona att hästarna är väldigt känsliga i stället där bettet brukar ligga. Den informativa funktionen förmedlas bristfälligt av översättningen.

I exempel 29 är beskrivningen något fattigare i översättningen och den expressiva funktionen i originalen förmedlas inte fullt ut av översättningen. Exemplet finns i

samma avsnitt där översättaren har lämnat bort ett helt stycke som beskriver stämningen vid elden på natten. Det blir tydligare för läsaren av källtexten att både människorna och hästarna har det riktigt mysigt i månskenet medan läsaren av översättningen får läsa eller höra en mycket mer objektiv historia.

- (29) Miina ja Mika ovat *kasanneet nuotiopaikalle suuren nuotion. Nuotion roihu lämmitti ihanasti.*

Minna och Micke *har tänt lägereld. Elden värmer skönt.*

Det finns en semantisk skillnad mellan det finska uttrycket *kasanneet* (sv. *att bygga lägereld*) och översättarens val att skriva *tända lägerelden*. Källtexten förmedlar tanken att stallägarna har jobbat för att bygga lägret medan det inte kommer fram i översättningen. De har även byggt en *stor* lägereld (fi. *suuren nuotion*) och arbetat hårt för allas trevnad. Adjektivet *suuri* har inte blivit översatt. Att elden värmer skönt förmedlar det centrala sakinnehållet i den sista meningen i exemplet, men den enkla översättningen blir något platt jämfört med originalet. Här kunde översättaren ha använt samma beskrivning som författaren, dvs. att *lågorna flammade* eller *elden flammade och värmd skönt*

I exempel 30 finns det både tillägg, utelämning och semantiska förändringar. Det står i källtexten att man ska ta med en *uppladdningsbar ficklampa* (fi. *ladattava taskulamppu*) som i översättningen blivit att man ska *alltid* ta med *en ficklampa*.

- (30) Jos käyt laitumella *hämärän tai pimeän tultua, ota mukaan ladattava taskulamppu. Pyydä aina aikuista kaveriksesi.*

Om du går till hästhagen *i skymningen eller efter mörkrets inbrott ska du alltid ta med dig en ficklampa. Ta med någon vuxen kompis också.*

Med tanke på längden på ordet *uppladdningsbar* är utelämningen pragmatiskt motiverad för att inte göra texten stel. Att ficklampan verkligen ska vara uppladdningsbar har inte någonting med historien i boken att göra om inte författaren av

källtexten inte velat bjuda på ett miljövänligt alternativ i stället för en ficklampa med engångsbatterier. Detta tankesätt kommer dock inte tydligt fram i boken och det är omöjligt att med säkerhet veta motiveringen bakom ordvalet

I exemplet står att man ska ta med en vuxen kompis. Källtextens *Pyydä aina aikuista kaveriksesi* (sv. *Be alltid en vuxen med som kompis*) innebär att man ska inte gå till hästhagen själv utan man ska alltid ta med en vuxen *som* kompis. Att man ska *ta med en vuxen kompis* låter mera som ett förslag, speciellt när även ordet *aina* (sv. *alltid*) har utelämnats i översättningen. I föregående mening har översättaren tillsatt adverbet *alltid*, vilket gör att hon kanske inte har velat upprepa ordet. Jag anser att adverbet är viktigt i exemplets sista mening i o. m. att den handlar om säkerhet, dvs. att ett barn alltid ska ta med en vuxen innebär att barnet inte självt får gå i en hästhage. Det är särskilt viktigt att det informativa innehållet inte förändras i en översättning när det är frågan om säkerhet.

Källtextens *ponikerholaiset* har blivit översatt till *barnen*, vilket kan uppfattas som antingen utelämnning eller betydelsenyans. I översättningen står inte att det är frågan om *barnen i ponnyklubben*, men detta kan förstås implicit. I källtexten står det däremot inte att det är *barn* som är med i ponnyklubben. *Ponikerholaiset* kunde även översättas utan informationsförlust med ett explicitgörande tillägg *barnen i ponnyklubben* eller ett något stelt uttryck *ponnyklubbsmedlemmarna*. I exempel 31 syftar översättaren till några eller en del av barnen med enbart *några*. Betydelsenyanserna i meningen diskuteras i följande avsnitt 4.3.

- (31) *Toiset kerholaiset puhdistivat Mikan kanssa Uljaksen satulan ja suitset satulasaippualla.*

Tillsammans med Micke håller *några* på att rengöra Stolts sadel och *betsel* med sadelsåpa.

Semantiska förändringar i materialet är många, 23 stycken, jämfört med antalet semantiska tillägg, 8 stycken. I och med att en utlämning alltid innebär informationsförlust och kan göra texten svårare att förstå (Ingo 2007) verkar antalet utelämnings högt för en barnbok. I jämförelse till Heidi Asplunds avhandling pro gradu om barnboksöversättning är antalet utelämnings i mitt material högt jämfört med antalet tillägg. Asplund presenterar 81 stycken tillägg samt 118 stycken utelämnings. Asplunds avhandling handlar om en bok över Finlands historia, vilket gör dock att det kan finnas större behov av förklaringar i form av tillägg jämfört med mitt material i vilket kulturskillnaden mellan Finland och Sverige är för det mesta obetydlig.

I vissa fall har översättaren tagit relativt stora friheter och utelämnat till och med ett helt stycke och flera meningar i översättningen. Detta kan handla om slarv eller ett medvetet val att utelämna de mest subjektiva skildringarna i översättningen. Flera av utelämnings kan dock ha gjorts för rytmens skull och handlar om implicitgörande utelämnings, vilka inte innebär informationsförlust, men kan försvåra förståelsen av texten.

4.3 Betydelsenysner och inexaktheter

I detta avsnitt diskuterar jag betydelsenysner och inexaktheter, som är tydligt den största gruppen av semantiska förändringar i översättningen i denna studie oavsett av hur man tolkar förändringarna. I kategorin ingår olika typer av betydelsenysner och inexaktheter som Ingo (2007) i sin senare bok delar i accepterade inexaktheter, delbetydelser och betydelsenysner som inte motsvarar varandra i de två språkens ord trots gemensam grundbetydelse eller gemensamma semem, denotation och konnotation samt val av semantisk eller annan tolkning.

I mitt material finns det flera exempel på accepterade inexaktheter, delbetydelser och betydelsenysner. Det finns några exempel på val mellan semantisk och annan tolkning.

Exempel på denotation eller konnotation finns inte, vilket antagligen beror på att den analyserade boken är en nutida barnbok med närmast obefintlig kulturskillnad mellan källspråket och målspråket.

Namnet på boken, *Tikkumäen talli*, har blivit översatt till *Stallet på kullen* på svenska. Förutom att Tikkumäki är stallets eller gårdens namn är det även efternamnet till ägarna, vilket kommer tydligt fram i originaltexten. I översättningen nämns inte stallägarnas efternamn (se exempel 32). Det finska efternamnet *Tikkumäki* är påhittat. Befolkningsregistercentralen (2019) känner inga personer med det namnet i Finland. Här kunde översättaren ha hittat på ett namn som formmässigt liknar svenska efternamn. I originaltexten nämns inte heller att stallet i själva verket skulle ligga på en kulle. Här skulle det vara fritt fram för översättaren att hitta på ett roligt namn till ägarna.

(32) Tervetuloa Tikkumäkeen! Miina ja Mika Tikkumäki toivottivat.

Välkomna till Stallet på kullen! Hälsar Minna och Micke.

Titlarna på andra översättningar varierar i stil, t. ex. på tyska heter boken *Ponyhof Sternenhügel* medan titeln på norska är *H for hest* (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2019).

Med tanke på att författaren syftar på en känd häst med namnet på ”huvudpersonen” bland hästarna, se senare i detta avsnitt, lockas jag av tanken att även namnet på stallet i källtexten skulle syfta på någonting i verkligheten. Niemelä kommer från Åbo där det finns ett gammalt industriområde som nu håller på att byggas om med namnet Tikkumäki enligt en gammal tändsticksfabrik. Ponnyn *Uljas*, eller *Stolt* på svenska, förebild har bott i ett stall med namn *Hiekkamäen talli*, som även kan ha påverkat valet av stallnamn. Dessutom verkar det finnas ett ponnystall med namn *Tikkulan Talli* i Åbo.

Någon information som stöder tanken att stallnamnet härstammar från någonting i verkligheten har jag dock inte kunnat finna.

I en intervju (Pyhälähti 2013) berättar Niemelä att hästen *Uljas* fått sitt namn efter Anna Sewells *Black Beauty*, *Uljas musta* på finska eller *Vackra Svarten* i gammal svensk översättning. *Vackra Svarten* är den första kända hästboken och kom ut på 1800-talet. Boken har även varit den första boken som är skriven ur en hästs synvinkel och beskriver hur Svarten känner när han blir väl eller illa behandlad. (Se t. ex. Kuiper 2019.) I översättningen syns inte ursprunget av namnet *Uljas* (se exempel 33).

(33) *Uljas*

Stolt

På svenska heter *Uljas Musta Vackra Svarten* i en äldre översättning och *Black Beauty* i en nyare version. *Svarten* eller *Blacky* skulle passa väl som ett hästnamn, medan *Stolt* är en ljus skimmel, ingen svart häst. *Beauty* däremot blir svår att uttala och låter dessutom som stonamn. Det är dock oklart om *Uljas* verkligen är en valack. Hingstar finns det sällan i ridskolor, som namnet föreslår. I översättningen har *Uljas* blivit *Stolt*, som har ungefär samma semantiska betydelse. Av möjliga semantiska motsvarigheter för *uljas* är *stolt* den enda som även fungerar som namn och därmed är det ett naturligt val av översättaren. *Uljas* har sin förebild i verkligheten och på Reetta Niemeläs (2013) kanal på Youtube finns en video på honom, en liten vit ponny, som bott i *Hiekkamäen talli*.

Resten av personnamnen i boken är konventionella namn som har översätts med sina svenska motsvarigheter eller påhittade namn på hästar och andra djur som översatts med fonetiskt liknande motsvarigheter. Det finns endast två fall där det finns semantisk förändring i översättningen. Det svenska halvblodet som på finska kallas för *Konsta* har fått namnet *Konfekt* i översättningen.

(34) *Konsta*

Konfekt

Konsta kan vara ett smeknamn och är ett vanligt konventionellt namn i Finland (Befolkningregistercentrum 2019) men är även mycket vanligt som registrerat namn eller del av namn på en häst av det i Finland (Suomen Hippos 2019) medan det i Sverige inte finns några registrerade hästar med namnet *Konsta* (Svenska Hästavelförbundet 2019). Enligt Statistikmyndigheten i Sverige (SCB 2019) finns det bara ett fåtal personer med det namnet i Sverige. Namnet *Konfekt* i översättningen låter däremot inte lika mycket som ett smeknamn. Hästar med namnet *Konfekt* som en del av namnet finns det två stycken registrerade i Sverige, båda är ponnyer (Svenska Hästavelförbundet 2019) och en svenskimporterad ponny i Finland (Suomen Hippos 2019). En häst kan heta *Konfekt*, men namnet är inte lika populär som namnet *Konsta* i källtexten.

I exempel 35 finns det en förändring i betydelsen. Det är otydligt om de andra djuren är hästarnas kompisar eller om de bor tillsammans eller håller sällskap till varandra utan att nödvändigtvis vara kompisar.

(35) *Tikkumäen tallissa asustavat hevosten kumppaneina tallikoira Toppe ja tallikissat Onni ja Manni.*

Hästarnas kompisar, Toppsi och stallkatterna *Ojja och Mojja*, bor också i stallet.

Stallkatterna heter *Onni* och *Manni* i källtexten. *Onnimanni* är en finsk folkdikt eller ramsa som aldrig tar slut och som är skriven och publicerad redan på 1800-talet (Lönnrot 1840). *Onnimanni* är även namn på en känd barnbok av Marjatta Kurenniemi från 1950-talet (se t. ex. Lastenkirjainstituutti 2018). I Kurenniemis historia är *Onnimanni* en snäll liten varelse som hjälper alla djur i skogen på det villkor att de inte äter varandra hos honom (Kurenniemi 1978). Det är en rolig tanke att Niemelä kanske

syftar till denna *Onnimanni* då hon gett namnen till stallkatterna, vars uppgift oftast är att döda och äta möss och råttor i stallen. I Tikkumäen talli är alla snälla mot varandra. I översättningen heter katterna *Ojja* och *Mojja*, som antagligen syftar på katternas jamande. Det semantiska innehållet är annorlunda och tunnare i översättningen i och med att bakgrunden till namnen inte är synlig.

Accepterade inexaktheter beror vanligtvis på skillnader i ordens betydelseinnehåll. Ett ord kan ha sin motsvarighet som inte har exakt samma innehåll i andra språk. I följande exempel (exempel 36) är innehållet av de två adjektiven som i originalet beskriver hur de känns för Iris att sitta på hästryggen svåra att återge exakt på svenska.

- (36) Tuntui yhtä aikaa *jännältä ja mukavalta*, kun Uljas kulki *rauhallisesti* eteenpäin.

Det känns på samma gång *konstigt och spännande* när Stolt rör sig framåt *lugnt och fint*.

Finskans *jännä* motsvaras enligt Gummeruksen suuri suomen kielen sanakirja (Nurmi 1998) av svenskans *spännande*, *konstig* eller *intressant* medan svenskans *spännande* enbart har betydelsen full av spänning (Johannison & Ljunggren 1999). Adjektivet *jännältä* har därmed blivit översatt med två adjektiv, *konstigt och spännande*, medan det andra finska adjektivet *mukavalta* (sv. *bekvämt*) saknar sin motsvarighet i översättningen. Översättaren har behållit formen av källtexten med två adjektiv och därmed har jag kategoriserat detta som en inexakthet i översättningen även om exemplet även hade kunnat kategoriseras som utelämnning. I slutet av meningen har ordet *rauhallisesti* blivit översatt med *lugnt och fint*, vilket kan uppfattas som ett semantisk tillägg i o. m. att finskans *rauhallinen* redan har sin motsvarighet i svenskans *lugn*. Jag tolkar dock *lugnt och fint* som ett fast uttryck som motsvarar finskans *rauhallisesti*.

I källtexten finns ett talspråkligt uttryck *siinä sitä sitten istuttiin* som inte har sin exakta motsvarighet i översättningen (se exempel 37).

(37) *Siinä sitä sitten istuttiin, hevosen selässä!*

Nu sitter Iris på hästryggen!

Översättaren lyckas inte förmedla alla nyanser i källtextens uttryck även om det väsentliga i innehållet kan anses vara detsamma. *Siinä sitä sitten* får ofta en humoristisk eller sarkastisk ton i finskan. Enligt min uppfattning förstärkt med en sökning på internet används uttrycket för att beskriva en situation som man själv har tagit sig till eller till och med strävat efter och som man inte kan komma ut ur. Ordböckerna verkar dock inte känna till detta talspråkliga uttryck. Funktionen med uttrycket är expressiv och beskriver hur Iris känner sig eller underhållande i sin humoristiska ton, varav endast den första kommer fram i översättningen.

I en dialog i källtexten frågar stallägaren och ridläraren Minna om allt är bra med Iris när hon sitter i hästryggen (exempel 38). Översättaren har ändrat på innehållet. I översättningen frågar Minna om Iris sitter bra, vilket syftar främst till det fysiska, att det känns bra i kroppen, medan källtextens fråga är mera generell och frågar lika mycket om det känns bra och t.ex. inte för spännande. Översättningen kunde därför ha lytt t.ex. *Känns det bra?*

(38) *Onko sinun hyvä olla? Miina kysyi.*

Sitter du bra? Frågar Minna.

Det finns flera exempel i översättningen på att allmänspråkliga ord i källtexten har översatts med häst- och ridtermer. I följande exempel förbereds ponnyerna för ridning:

(39) *Oli aika laittaa ponien selkään satula ja kiinnittää suitset.*

Nu är det dags att sadla och tränsa ponnyerna.

Författaren av källtexten beskriver att man sätter sadlar på ryggen och fäster träns (fi. *laittaa ponien selkään satula ja kiinnittää suitset*). Hon har inte använt de fackspråkliga

uttrycken *satuloida* och *suitsia*, som motsvarar de svenska termerna *sadla* och *tränsa* som översättaren använt. Intrycket i översättningen blir mindre beskrivande men innehållet är detsamma med de allmänt använda termerna.

Det står i källtexten att *ryttaren ska fästa uppmärksamhet vid god kroppsställning vid ridning och utveckla sin balansförmåga* (fi. *[r]atsastajan on [...] kiinnitettävä paljon huomiota hyvään ratsastusasentoon*) (exempel 40). En möjlig översättning kunde till exempel vara *det är viktigt för ryttaren att lära sig en bra ridposition*. Översättningens *måste lära sig* lyckas inte förmedla hela budskapet.

- (40) Ratsastajan on sen vuoksi *kiinnitettävä paljon huomiota hyvään ratsastusasentoon* ja tasapainon kehittämiseen.

Därför måste ryttaren *lära sig en god sits* och utveckla sin balansförmåga.

I källtexten används det allmänspråkliga uttrycket *ratsastusasento* i stället för den fackspråkliga termen *istunta* medan det i översättningen står *sits* som motsvarar finskans term *istunta*. Termen har korrekt sakinnehåll men tonen är en annan än i källtexten. Boken är en barnbok vars författare gjort texten lättförstådd även för mindre barn som inte är bekanta med termerna. Det kunde därmed ha varit ändamålsenligt av översättaren att använda den mera exakta motsvarigheten *ridposition* för *ratsastusasento* för att göra översättningen lika lättförstådd som källtexten. Även i följande exempel har uttrycket *ratsastusasento* blivit översatt med *sits*:

- (41) Siksi on erityisen tärkeää opetella hyvä *ratsastusasento* – *se takaa mukavan olon myös ratsulle*.

Därför är det jätteviktigt att lära sig en god *sits* – *det är en garanti på att hästen ska må bra*.

Översättningens *garanti på att hästen ska må bra* preciserar inte på samma sätt som originalen att det är i ridningen som hästen ska må bra. För att hästen ska må bra behövs

ändå mycket annat än bra sits av ryttaren. Det blir inte lika tydligt att det handlar om ridning men kan ändå bli förstådd av sammanhanget.

I några fall har det allmänspråkliga uttrycket i översättningen översatts med ett allmänspråkligt uttryck som inte helt motsvarar den i källtexten. Följande uttryck kan räknas som antingen semantisk inexakthet eller semantisk fel:

(42) Kehu ja löysää riimua heti, kun poni lähtee kulkemaan.

Beröm och *släpp efter i grimskaflet* så fort ponnyn börjar gå.

I källtexten står det att man ska ge efter i grimman (fi. *löysää riimua*). Läsaren kan få uppfattningen att man håller hästen i grimman. Här har översättaren översatt *riimua* (sv. *grimman*) med *grimskaflet* (fi. *riimunnaru*), vilket gör budskapet tydligare och mera logisk. Också i bilderna på sidan håller ledaren i grimskaflet, inte i grimman, vilket man ibland också kan göra. Om man *släpper efter i grimskaflet* betyder det att man följer hästen, att avståndet till hästen blir längre eller grimskaflet hängande. Det vanliga sättet att uttrycka att man berömmar hästen med negativ förstärkning är att man *ger efter* i grimskaflet. Detta uttryck används i samband med alla hjälper som man använder för att styra hästen (se t. ex. Kaimio 2004). Översättningen motsvarar dock finskans *löysää*, som inte heller är en term som vanligtvis används i sammanhanget. Den finska termen för att ge efter är *myödatä* (se t. ex. Kaimio 2004). Författaren kan ha valt ett annat ord för att läsaren skulle ha lättare att förstå innehållet och här följer översättningen även källtextens uttryckssätt.

I exempel 43 har *aina, kun se on mahdollista* blivit kort *gärna*. Källtextens uttryck är instruktiv och berättar hur man ska göra. Den instruktiva funktionen förmedlas inte tydligt i översättningen som föreslår i stället för att ge instruktioner. Hela satsen kunde översättas mera exakt till exempel med *Sitt alltid upp i sadeln från en pall om det är möjligt*.

- (43) *Kiipeä satulaan korokkeelta aina, kun se on mahdollista. Säästät silloin hevosen selkää etkä venytä satulaa.*

Sitt gärna upp i sadeln från en pall. Då skonar du hästens rygg och drar inte i sadeln.

Det finns en inexakthet i andra meningen i exempel 43 som på finska betyder att man ska inte tänja ut sadeln. De som tänjs när man sitter upp från marken är stiglädren. Som ryttare brukar man vara försiktig med att inte *tänja ut stiglädren* eller *att dra i sadeln*, vilket kan åstadkomma att sadelbommen med tiden vrids. Enligt min åsikt fungerar översättningen med sitt mera exakta och lättförstådda uttryck i det här fallet bättre i sammanhanget än källtexten. Det finns även en nyansskillnad mellan finskans *kiipeä satulaan* (sv. *klättra upp i sadeln*) och svenskans *sitt upp i sadeln*. Den korrekta finska termen för att *sitta upp i sadeln* är *nousta satulaan*. Författaren av källtexten kan ha medvetet valt ett uttryck som beskriver hur man gör. I översättningen används den vanliga termen *sitta upp i sadeln* som motsvarar finskans *nousta satulaan*.

I exempel 44 är det frågan om antingen tillägg eller nyansskillnad beroende på tolkningen.

- (44) Hän tarkisti, että jalustimet olivat sopivalla korkeudella ja jalat *hyvin* jalustimissa.

Hon kontrollerar att stigbyglarna sitter på rätt höjd och att fötterna är *ordentligt placerade* i stigbyglarna.

I källtexten står det att fötterna ligger väl i stigbyglarna (fi. *hyvin jalustimissa*). Det innebär att fötterna är *ordentligt placerade* som det står i översättningen men även att de ligger stadigt på stigbyglarna. Det är omöjligt att avgöra vad författaren mera exakt menar med *hyvin* som är ett allmänt uttryck med brett användningsområde. Översättaren har valt att precisera meningen med att beskriva hur fötterna ska ligga i stigbyglarna.

I källtexten står det *Tikkumäen poninpallerot* för avföring av ponnyerna i *Stallet på kullen* (exempel 45). Källtextens författare får sålunda hästspilling att låta som något roligt och intressant.

- (45) Tallin takana on suuri *komposti*, jossa *Tikkumäen poninpallerot muhivat mullaksi*.

Bakom stallet ligger en stor *gödselstack* där *bajset från stallet förvandlas till mull*.

Översättaren har inte kommit på någon motsvarighet till det lekfulla namnet för hästavföring utan kallar den enkelt för *bajset från stallet*. Att gödselbollarna sedan *muhivat mullaksi* har även fått en neutral översättning i *förvandlas till mull*. Alternativt kunde översättningen vara t. ex. att de *mognar till mull*. Vidare har författaren av källtexten valt ett lättförståeligt och allmänspråkligt ord *komposti* (sv. *kompost*) för *lantala* som motsvarar svenskans *gödselstack*. I detta exempel syns inte den underhållande funktionen i översättningen. Källtexten kan ha estetisk funktion med ordlekar som inte förmedlas i översättningen medan det informativa förmedlas korrekt.

Översättaren tar dock också hänsyn till det roliga i sin översättning. Detta händer t.ex. med verbet *hörähti* i följande exempel som kommer från en kontext där alla skrattar efter att Iris har fallit av ponnyn och det blir klart att hon inte har skadat sig:

- (46) *Uljaskin hörähti*.

Det ser ut som om Stolt också skrattar.

Hörähti på finska står för både hästens *frusta* och människans *skratta* (Romppanen m. fl. 1997). Översättaren har i stället för att översätta ordet med det mest uppenbara *frusta* ändrat på hela meningen till en mer lekfull variant, där även det roliga i situationen kommer fram. Detta kunde även uppfattas som explicitgörande tillägg, speciellt med tanke på situationen där alla börjat skratta, och då frustar även Uljas. Det roliga i sammanhanget förmedlas väl i översättningen trots att formen blir kraftigt ändrad.

Även rubriken i exempel 47 har dubbel betydelse på finska. Uttrycket *kuutamolla* (sv. *i månsken*) används i källtexten antagligen med avsikt även om bara ena betydelsen kommer fram i texten.

(47) *Ponit kuutamolla*

Ponnyer i månsken

Kuutamolla på finska betyder både *i månsken*, som i översättningen, men även att man inte förstår (se t. ex. *Urbaanisanakirja 2019, Suomisanakirja 2019*). Den dubbla betydelsen av rubriken och dess underhållningsfunktion förmedlas inte i översättningen. Den dubbla betydelsen är dock inte viktig för innehållet och skulle vara svår eller till och med omöjlig att översätta med få ord.

En rubrik i originalet lyder *Hyvää päivää* (sv. *God dag*). Översättningen har blivit en neutral *Hälsa på varandra*:

(48) *Hyvää päivää*

Hälsa på varandra

Frasen upprepas i brödtexten. Källtextens hälsning är något humoristisk eftersom man inte brukar hälsa hästar med att säga ”god dag”. Översättaren har valt ett neutralt uttryck på svenska som inte förmedlar det roliga i sammanhanget och funktionen med texten blir förändrad. Att säga ”god dag” är dock ett sätt att hälsa på varandra och den centrala informationen förmedlas i översättningen, den underhållande funktionen kommer däremot inte lika tydligt fram i översättningen.

Estehyppyleikki är en lek i vilken man hoppar över hindren. Enligt min bedömning ska den inte uppfattas som namn på en lek. Om det var frågan om en lek borde namnet på finska stavas *Estehyppy-leikki*.

- (49) *Estehyppyleikki* on hyvää kuntoilua ratsastajalle! *Siihen kannattaa pyytää* aikuisetkin välillä mukaan.

Leken Hopp över hinder, är bra motion för ryttarna! *Här borde de vuxna* också vara med ibland.

I stället för att döpa leken till *Hopp över hinder* på svenska kunde översättaren ha översatt meningen med exempelvis *Det är bra motion för ryttare att leka hopphäst* eller *Det är bra motion för ryttare att hoppa med käpphästar*. I bilden på sidan rider barnen över hinder med käpphästar. Kommatecknet efter leknamnet är felaktigt i och med att meningen består av en enda sats. Det finns även en skillnad mellan att det lönar sig att *fråga de vuxna att vara med i leken* och att *de vuxna också borde vara med*.

I följande exempel (exempel 50) har översättaren lyckats välja ett uttryck som beskriver innehållet i källtextens uttryck i stället för att översätta formen.

- (50) *Uljaksen kevätpotku*

Stolt hälsar på våren

En bokstavlig översättning skulle vara stel. Översättaren har valt att skriva om uttrycket och lyckas med att förmedla uttryckets funktion. Att *Stolt* faktiskt hälsar på våren med att slå bakut eller bocka syns i illustrationen som kompletterar texten i översättningen:

- (51) Se oli *Uljaksen kevätpotku!*. Miina kertoi.

Det där var *Stolts hälsning till våren*, säger Minna.

Översättaren har hittat på ett uttryck som fungerar väl i sammanhanget och används logiskt i både rubriken och i brödtexten. .

Det finns några förändringar i uttryck som handlar om hästhållning och hästens beteende. I följande exempel (exempel 52) är det snarare frågan om inexakthet än utelämning trots att ett helt ord och dess betydelse saknas.

(52) Hevosen kielellä taakse *vilkuileminen* merkitsee: älä tule!

På hästspråk betyder *att titta bakåt*: Kom inte *närmare*!

Den svenska frasen *att titta bakåt* har inte exakt samma betydelse som den finska frasen *taakse vilkuileminen*. *Taakse vilkuileminen* innebär att man *glimtar bakåt*. En även större semantisk skillnad finns mellan svenskans *Kom inte närmare* och finskans *Älä tule*. Det finns ingen tydlig anledning till att tillägga ordet *närmare* i översättningen, med *kom inte* kan man översätta innehållet av källtexten fullständigt. Om man leder en häst, ska den egentligen inte komma närmare utan behålla samma avstånd till människan som leder den. Om man med kroppsspråket säger till hästen att den inte ska komma närmare när den leds är det inget fel med det.

I en faktabok är det viktigt att fakta står rätt. I följande exempel har översättaren valt att använda en term som är ovanlig i sammanhanget:

(53) *Toiset kerholaiset puhdistivat Mikan kanssa Uljaksen satulan ja suitset satulasaippualla.*

Tillsammans med Micke håller *några* på att rengöra Stolts sadel och *betsel* med sadelsåpa.

Översättaren har valt att använda termen *betsel* i st. f. *träns*. *Betsel* betyder huvudlag med bitt men används idag mest för huvudlag för körning medan *träns* betyder huvudlag med tränsbett eller enkelt bitt för en ridhäst (t. ex. NE 2019). I äldre litteratur står *betsel* även för huvudlag för ridhäst (se t. ex. Dalin 1830). Enligt Nationalencyklopedin (2019) kan dock termen *betsel* användas för huvudlag för både kör- och ridhästar. Enligt min erfarenhet är det dock sällsynt att använda termen *betsel* om man inte menar huvudlag med bitt i allmänhet utan en viss typ av *betsel*, *träns* med

enkelt tränbett eller kandar med stångbett med eller utan bridong (se t. ex. Ridmedoss.se 2019). Termen *träns* används även ibland för bettlöst huvudlag för ridhäst (Ridmedoss.se 2019). I Uusitalos (2006) ordlista görs dock ingen skillnad mellan träns och betsel utan betsel definieras som *styrmedel för häst med bett, huvudlag och tyglar el. tömmar*.

Hästarna i boken bär enligt illustrationen bettlösa huvudlag, eller bettlöst träns. Författaren Niemelä konstaterar i en intervju (Pakarinen 2019) att hästarna i *Stallet på kullen* faktiskt bär bettlösa huvudlag. Det kan vara mycket krävt av en översättare att lägga märke till typen av huvudlag hästarna bär om hen inte är insatt i hästbranschen. I och med att *suitset*, som på finska kan stå för huvudlag med eller utan bett, här nämns i samband med *satula* (sv. *sadeln*), kan man förvänta sig att det är frågan om utrustning som används på en ridhäst och *träns* borde vara den mest naturliga översättningen, som även fungerar för bettlöst alternativ.

I källtexten berättas det att hästar kan falla i djup sömn när de ligger ner och att de vågar ligga och sova när de känner sig trygga (exempel 54).

- (54) *Makuullaan* hevoseet voivat vaipua syvään uneen. Hevoseet uskaltavat nukkua makuullaan silloin, kun niillä on turvallinen olo.

Om hästar ligger ner kan de falla i djup sömn. Hästar vågar *bara* sova liggande när de känner sig trygga.

I källtexten berättas om vad som krävs för att hästar ska kunna sova. Tonen är neutral och texten tar inte ställning till hur vanligt det är att de ligger ner eller sover. I översättningen blir tonen något ändrar med de små orden *om* i den första meningen och *bara* i den andra. I den översatta texten låter det som om hästar sällan ligger och sover på grund av partikeln *bara*.

Boken berättar om varför hästar kan bli rädda eller skrämda (se exempel 55). Att vara rädd och bli skrämmd kan uppfattas som synonymer (Swedenborg 1999) men jag anser att det finns en skillnad mellan dem, speciellt när det gäller hästar.

(55) Pelokas, vauhko hevonen yrittää kertoa, että sillä ei ole hyvä olla.

En skrämmd, orolig häst försöker tala om vad som är fel.

I källtexten försöker den skrämmda hästen tala om att den inte känner sig bra, att något är fel. Enligt översättningen försöker hästen *tala om vad som är fel*. Det finns en tydlig skillnad mellan att *något* är fel eller *vad* som är fel. En häst kan ha svårt att berätta för en människa om vad som inte är bra, däremot har den lättare att visa att något inte är det, vilket källtexten förmedlar tydligare än översättningen.

En häst som är rädd är orolig och undviker och inte vill gå mot det skrämmande. Om en häst däremot blir skrämmd reagerar främst genom att fly utan att tveka eller tänka. I exempel (56) finns en nyansskillnad på hur hästen i texten förhåller sig till nya saker.

(56) Hevonen saattaa pelätä uusia asioita, koska se ei ole saanut tutustua niihin kunnolla
En häst kan bli skrämmd av nya saker, eller om den inte har fått bekanta sig med dem ordentligt.

En häst kan vara rädd för nya saker eftersom den inte har fått bekanta sig väl med dem. Översättningens *eller om* har inte enhetlig innehåll som källtextens *koska* (sv. *eftersom*) även om det centrala i innehållet förmedlas korrekt.

I exempel (57) finns en liknande nyansskillnad mellan uttrycken i källtexten och översättningen. Att hästen inte blir tillräckligt väl förstådd och inte får den förståelse som den behöver har inte exakt samma innehåll men betydelskillnaden är inte avgörande i denna mening.

(57) Tai ehkei se tule vain riittävän hyvin ymmärretyksi.

Eller så tycker den bara att den inte får den förståelse som den behöver.

Det kan även vara intressant att när det syftas till hästen generellt används pronomen *den* medan när det syftas till en viss häst, Stolt, syftas det med *han*.

En tydlig nyansskillnad finns i följande exempel (exempel 58) i vilket det i källtexten står att en häst dricker *cirka* eller *omkring* (fi. *noin*) fyra hinkar per dag. I översättningen står det däremot att hästarna dricker (exakt) fyra hinkar per dag. Det finns ingen synlig orsak till inexactheten i översättningen.

(58) Vettä hevonen juo päivässä *nelisen ämpärillistä* eli 30–40 litraa.

Hästarna dricker *fyra hinkar*, eller 30–40 liter, vatten per dag.

En nyansskillnad finns även i meningen om vad man kan ge hästar som godis (exempel 59).

(59) Kysy aina aikuiselta, *mitä herkkuja kullekin hevoselle voi antaa*.

Fråga alltid de vuxna *vad som passar bra att ge till hästarna*.

Författaren av källtexten tar fram att olika hästar kanske inte ska ha samma typ av godis. Översättningen gör ingen tydlig skillnad mellan olika hästar utan förmanar att fråga de vuxna vad som mera generellt passar att ges. Källtextens *kullekin hevoselle* på finska kunde översättas t. ex. *till var och en av hästarna*.

I exempel 60 finns det flera förändringar. Omformulering av de första meningarna har antagligen lett till förändringar i följande meningar för att undvika upprepning och att åstadkomma bra rytm och därmed bättre läsbarhet.

(60) Vatsa- ja kaviovaivat kuntoutuvat yleensä oikealla ravinnolla ja riittävällä liikunnalla, mutta toisinaan niidenkin hoidossa tarvitaan eläinlääkäriin

apua. Joskus hevosilla on myös hammasvaivoja. Niitä hoitaa hammasraspaaja.

Mag- och hovbesvär kan vanligtvis rehabiliteras med rätt föda och tillräckligt med motion, men ibland måste de tas hand om av veterinären. Ibland får hästarna tandbesvär. Då rycker tandrasparen in.

Den mest naturliga översättningen av den sista meningen i exemplet *Niitä hoitaa hammasraspaaja* kunde vara *De tas hand om tandrasparen*. Översättaren använder uttrycket *tas hand om* i första meningen och vill antagligen undvika upprepning av samma uttryck i två meningar i rad. För att översättningen skulle fungera i den sista meningen borde även den andra meningen ändras. Det vore dock möjligt att följa källtextens struktur i översättningen t. ex. *ibland behöver man hjälp av veterinären* (fi. *Toisinaan niidenkin hoidossa vaaditaan eläinlääkäriin apua*).

I en bildtext förklaras lättridning eller ridning i lätt trav. Översättningen *ryttaren lyfter på sätet ur sadeln* (fi. *ratsastaja nostaa takamuksensa satulasta*) fungerar inte som en beskrivning i en faktabok (se exempel 61). Jag kunde inte finna beskrivningen i någon av mina hästböcker eller med en sökning på internet. Att *ryttaren reser sig upp* är ett vanligare uttryck för lättridning (se t. ex. Von Dietze 2003). En möjlig översättning av hela meningen kunde t. ex. vara *I lättridning reser ryttaren upp sig i vartannat steg*.

- (61) Kevyessä ravissa kevennetään eli ratsastaja kohottautuu silloin satulasta joka toisella askeleella.

Lättridning, ridning i trav då *ryttaren lyfter sätet ur sadeln* i vartannat steg.

I exempel 62 har det att Iris lyckas med att rida lätt i trav översatts till att Iris *lyfter fint på sätet i trav*, vilket låter som en beskrivning av någon som inte vet vad lättridning handlar om. En mera neutral översättning kunde vara t. ex. *Hon kan rida lätt* eller *Lättridning går fint för henne*. Det väsentliga i uttrycket är att allt går bra innan Iris faller av ponnyn, inte att hon faktiskt reser upp sig ur sadeln.

- (62) Hän kevensi hienosti ravissa.

Hon lyfter fint på sätet i trav.

Översättaren har ändrat på tidsformen genom hela historien. Det finns några meningar där översättningens tempus inte logiskt följer den i källtexten (se exempel 63).

(63) Meillä alkaa juuri nyt ponikerho.

Ponnyklubben har precis börjat.

Även om det finns en skillnad mellan att ponnyklubben redan har börjat eller att den ska börja just nu, har det i det här fallet föga betydelse på pragmatisk nivå. Detta kunde även kategoriseras som semantiskt fel i o. m. att tempusvalet gör innehållet i berättelsen förändrad.

I följande exempel (exempel 64) berättar Minna att det finns plats för Iris i ponnyklubben. I källtexten talar hon antagligen till Iris mamma medan i översättningen talar hon direkt till Iris, vilket syns i vilka personformen som använts, tredje person singularis i källtexten samt andra person singularis i översättningen.

(64) Siinä olisi tilaa vielä *Iriksellekin*, Miina kertoi.

Det finns plats för *dig också*, *Iris*, säger Minna.

Förutom skillnad på tempus finns det en liten semantisk inexakthet i exempel 65.

(65) Kun talvella oli ollut *oikein tuulista ja pimeää*, he olivat menneet sisälle maneesiin *ratsastamaan*.

När det var *som allra kallast och mörkast* på vintern *red* de inne i ridhuset.

Tillsammans med olika tempus ger valet av verbuttrycket i huvudsatsen i källtexten intryck av att ponnyklubben hade ridit inne i ridhuset endast när vädret på vintern hade

varit som värst. Översättarens val att använda imperfekt i ett stycke i mestadels perfekt och användning av verbet *red* i stället för en ordagrann översättning av källtextens *olivat menneet ratsastamaan* (sv. *hade gått in och ridit*) ger däremot intryck av att barnen hade ridit inne i ridhuset hela den kalla och mörka vintertiden. Valet av tempus kunde i detta fall eventuellt kategoriseras även som semantiskt fel med tanke på att tempus skiljer sig från den övriga texten.

I exempel 66 berättas hur man ska uppträda bland hästar. I källtexten står det att man ska vara artig mot hästar (fi. *olla kohtelias*), som blivit översatt med *uppträda lugnt med hästar*.

(66) Hevosille pitää aina *olla kohtelias*.

Man ska alltid *uppträda lugnt* med hästar.

Att man ska vara artig innebär att man ska ta hänsyn till hästarna, vilket innebär att man ska uppträda lugnt, men uttrycken är inte synonyma. Det finns ingen synlig anledning till förändringen. Den kan även tänkas ändra på meningens funktion med tanke på att källtextens författare antagligen vill betona att man ska ta hänsyn till hästarna i motsats till att enbart följa reglerna i stallet.

I översättningen har finskans *metsäkasveja* (sv. *skogsväxter*) blivit *strandväxter* (fi. *rantakasveja*) (se exempel 67).

(67) Ponit natustivat maittavia *metsäkasveja*.

Ponnyerna mumsar på goda *strandväxter*.

Översättaren kan ha valt att göra en semantisk förändring på grund av att meningen beskriver en ritt till stranden. Det nämns dock att barnen i ponnyklubben rider genom skogen och att det luktar barr. Det är möjligt att ponnyerna mumsade på skogsväxter och det verkar inte välgrundat att göra en dylik förändring.

I boken finns en bild på ridutrustning för hästar med namn på delar av sadel och träs. *Stigläder* kallas i den översatta bildtexten för *stigbygelrem* (fi. *jalustinhinna*):

(68) *jalustinhinnat*

stigbygelremmar

Termen *stigbygelrem* används mest i gammal litteratur (se t. ex. Heinrich 1826, Dalin 1842). *Stigbygelrem* används enligt min erfarenhet sällan idag. Jag kunde inte hitta termen i någon nutida ordbok eller ordlista. Med internetsökning fann jag endast en webbutik som använde termen *stigbygelrem*. Även i Uusitalos (2006) ordlista är den svenska motsvarigheten *stigläder* för finskans *jalustinhinna*.

I följande mening finns det en betydlig inexakthet. Källtextens *vähän sateinen keli* har översatts till *lite blött på marken*. Att det är något regnigt brukar innebära att det är lite blött på marken, men det är snarare följden är synonymt uttryck för *vähän sateinen keli*. En möjlig översättning för frasen är t. ex. *Det var regnigt*.

(69) *Oli vähän sateinen keli.*

Det är lite blött på marken.

Inexaktheten kan ha orsakats av att uttrycket i källtexten har tolkats fel av översättaren. Vädret (fi. *sää*) kan vara regnigt, men finskans *keli* betyder väglag, som är beroende av vädret, men inte synonymt till det (t. ex. Romppanen 1997). Substantivet *keli* används synonymt i allmänspråk och dialekter i finskan, men den vetenskapliga termen för vädret är *sää* (Moilanen 2002).

Den korta översättningen av meningen i exempel 70 är idiomatisk svenska och förmedlar det centrala innehållet i originalen men tonen blir ändrad.

(70) Kenenkään ei tarvitse onnistua heti täydellisesti.

Ingen är perfekt från början.

I källtexten står att man inte behöver lyckas fullständigt eller perfekt genast eller i början medan i översättningen konstateras det enkelt att *ingen är perfekt från början*.

Det är intressant att översättaren har valt att använda ordet *jämvikt* i st. f. *balans* för finskans *tasapaino* när det gäller ryttarens sits. *Jämvikt* används mest inom kemi och ekonomi, men enligt min erfarenhet sällan när det gäller kroppens viktfordelning eller stabilitet (se exempel 71).

(71) Jos ratsastajan *tasapaino heittelehtii*, jalat *irtoavat* helposti jalustimista. Pienikin ratsastajan asennon muutos vaikuttaa myös *hevosen tasapainoon*.

Om ryttarens *jämvikt förskjuts glider* fötterna lätt ur stigbyglarna. Den minsta lilla förändring av ryttarens sits påverkar *hästens jämvikt*.

Det är inte vanligt att använda ordet *jämvikt* för *balans* eller *viktfordelning* av ryttaren. *Jämvikt* används däremot för att beskriva ridhästens ändamålsenliga viktfordelning mellan fram- och bakben (SAOB 2019).

Det finns även en nyansskillnad i exempel 71 då översättaren har valt att använda verbet *glider* (fi. *liukuvat*) för finskans *irtoavat* (sv. *lossnar*). Ett naturligt sätt att översätta uttrycket skulle vara att skriva att ryttaren lätt *tappar stigbyglarna*.

Det finns en inexacthet även i exempel 71. Källtextens *yötalli* har blivit *kvällstall* i st. f. *nattstall* i översättningen. Det finns ingen antydning i texten att historien skulle handla om kvällstall i stället för nattstall utan förändringen handlar om översättarens egen tolkning av avsnittet (se exempel 72).

(72) *Yötallia!*

Kvällstall!

I originaltexten beundrar Iris Stolts päls (fi. *ihaili*) (se exempel 73). Källtextens uttryck förmedlar inställning medan översättningens uttryck *tittar* har en mera objektiv ton. Den expressiva funktionen som finns i källtexten förmedlas inte i översättningen. Meningen finns i ett avsnitt där översättaren gjort flera utelämnningar i den personliga och subjektiva skildringen (se exemplen 10 och 29).

(73) Iris *ihaili* Uljaksen tuuheaa turkkia.

Iris *tittar* på Stolts yviga päls.

I källtexten ökar en motorcyklist på gasen (fi. *kaasua lisäten*) när han susar förbi medan i översättningen trycker hen gasen hela vägen *ner i botten*:

(74) Moottoripyöräilijä kaahasi mutkasta hurjaa vauhtia ja huristi ohi *kaasua lisäten*.

En motorcyklist kommer i full fart runt hörnet, *trycker gasen i botten* och susar förbi.

Det kommer fram i både källtexten och i översättningen varför en av ponnyerna blev rädd. Förändringen kan trots att den fungerar i sammanhanget inte ses som nödvändig.

I följande två exempel (exempel 75 och 76) är barnen ute på påsktur utklädda till påskkäringar och har påskris med sig. Detta är det enda kapitel i boken där kulturskillnaden mellan Finland och Sverige syns tydligt och kan ha försvårat översättandet.

(75) Ponit *ihmettelivät* virpomisvitsoja mutta tottuivat niihin pian.

Ponnyerna *tittar först förvånat* på påskriset, men accepterar det ganska snabbt.

Det är intressant att översättaren valt att använda verbet *påska* för *virpoa*. Jag sökte i ordböcker och i endast i SAOB fanns verbet *påska*. Även där nämns det endast som avledning till substantivet *påsk*. Även i Finland används ordet *risa* vid sidan av *påska*. Enligt Språkfrågor (2001) finns det ingen svensk motsvarighet för finskans *virpoa*. Hela kulturen med påskris skiljer sig avsevärt mellan Finland och Sverige, men även inom Finland finns det olika traditioner (se t. ex. Saarema-Paukkala 2019; Språkfrågor 2001).

Med tanke på att många förespråkar för exotisering av översättningar (se t. ex. Klingberg 1986; Oittinen 2004) kan ordvalet trots allt fungera väl i sammanhanget. I en barnbok kunde kulturen och ordets etymologi dock förklaras kort. I *Stallet på kullen* har dock översättaren valt att placera händelserna i Sverige eller i ett svenskspråkigt område där så gott som alla människor och djur bär svenskspråkiga namn. I och med detta kunde berättelsen om påskris ha ändrats till försäljning av påskris eller till en påskfärd till en lokal torg med barnen påklädda till påskkärringar med påskris för att anpassas till en svensk miljö. I en bild finns det påskris av vide, vilket är vanligt i Finland påsktid (t. ex. Rikala 2009) medan i Sverige har man oftast påskris av björk (t. ex. Svenska kyrkan 2018). Med tanke på att historien annars har blivit domesticerad och flyttad till svensk miljö, kan användning av en finsk term vara förvirrande för den svenska barnläsaren..

I exempel 76 ska barnen i ponnyklubben ut och påska hos grannarna. Även här syns den finska påsktraditionen. Verbet *virpoa* har inte någon svensk motsvarighet på grund av att traditionen inte finns i Sverige (Språkfrågor 2001). I Finland är det vanligt med små häxor som går runt och *påskar* eller *risar* hos grannar (Helsingfors Stadsbibliotek 2008; Rikala 2009). Även i Sverige kan barnen utklädda till häxor gå runt och önska glad påsk till grannarna, men traditionen med att läsa ramsor och ge påskris finns inte där (se Svenska Kyrkan 2019).

- (76) Ponikerholaiset ja Uljas ja Nunu lähtivät *virpomaan* naapureita. Nunu *körötteli* hiljalleen *eteenpäin*. Kulkuset *vain* kilkattivat.

Barnen och Stolt och Nubb ska ut och *påska* hos grannarna. Nubb går framåt i lugn takt. *Det enda som hörs* är bjällrornas pinglande.

Källtexten beskriver att det är tyst i vagnen, bara bjällrorna pinglar. Att bjällrorna bara pinglar har även fått ett lägre uttryck som har ett bredare betydelse än uttrycket i källtexten. Källtextens förmedlar att bjällrorna pinglar medan hästen lunkar framåt medan det i översättningen påstås att pinglandet är det enda som hörs, vilket innebär bl. a. att barnen sitter tyst i vagnen.

Betydelsenyanser och iaxaktheter är den klart största gruppen av semantiska förändringar i mitt material. Vissa av förändringar kunde möjligtvis ha kategoriserats som andra typer av semantiska förändringar. Jämfört med Asplunds avhandling är antalet exempel i denna kategori dock betydligt större och kan inte enbart handla om tolkning. Asplund presenterar endast 36 stycken, betydelsenyanser och inexaktheter i sin avhandling, 15 % av semantiska förändringarna i materialet. I mitt material är antalet förändringar i denna kategori 53 stycken, vilket är 58 % av alla förändringarna. Skillnaden i antalet förändringar i kategorin kan handla dels om graden av adaptation i översättningen, men på grund av den obetydliga kulturskillnaden gällande mitt material förklarar detta inte ensam det höga antalet betydelsenyanser och inexaktheter i översättningen.

4.4 Semantiska fel

I denna kategori ingår även översättningar som kan tolkas vara missförstånd eller mindre lyckade val av översättaren (Ingo 2007: 126). Enligt Ingo (2007: 127) är det viktigt i översättning av texter med informativ funktion att översättaren strävar efter exakthet. Det finns dock flera exempel i mitt material på att översättningen inte förmedlar källtextens information oförändrad.

I följande exempel (exempel 77) beskrivs hur man ryktar en häst. På finska står det att man ska börja med halsen (fi. *aloita kaulasta*).

(77) Aloita harjaaminen hevosen *kaulasta*.

Börja rykta hästen *i riktning från halsen*.

Översättningen är svårförstådd. Enligt den översatta texten ska man rykta *i riktning från halsen* medan det i källtexten enbart står att man ska börja med halsen. När man ryktar en häst brukar man börja med att rykta halsen och fortsätta mot bakdelen. Man ska rykta i pälsens riktning (Svenska Ridsportsförbundet 2009). I översättningen är dessa regler blandade och ofullständiga, vilket gör meningen svårförstådd.

I en faktaruta om hästar finns en översättning för finskans *ötököiltä* (sv. *småkryp*):

(78) Silloin niiden iholle kertyy pölyä, joka suojaa *ötököiltä*.

Då samlas det damm i pälsen och det skyddar mot *småkryp*.

Svenskans *småkryp* är en möjlig översättning till finskans *ötökkä*. SO definierar *småkryp* som *liten (krypande) insekt el. spindel, mask e. d.* Det är dock sällan *småkryp* som plågar hästar. En korrekt översättning kunde i stället vara *insekter* (se t. ex. Hevostietokeskus 2019b; Forsberg 2018).

I en bildtext står det om hästar att de *gnider sig mot varandra* (fi. *kyhnyttävät toisiaan*).

(79) Ne *kyhnyttävät toisiaan*, leikkivät, syövät ja lepäävät yhdessä.

De *gnider sig mot varandra*, leker, betar och vilar sig tillsammans.

Hästar brukar inte *gnida sig mot varandra* som det står i översättningen. I stället *kliar hästarna varandra* med tänderna. (se Hevostietokeskus 2019b.) Översättningen kunde t. ex. lyda *De kliar varandra, leker, äter och vilar tillsammans*.

Boken skildrar en händelse där Stolt var så lerig att det var svårt att tro att han var *vit*. Den korrekta termen för en vit häst är *skimmel* som översättaren använt. Svenskans *skimmel* är *kimo* på finska, men i källtexten framhävs att Stolt verkligen är vit. I talspråket kan man dock kalla en ljus skimmel med nästan eller helt vit päls vit.

(80) Eipä olisi uskonut, että Uljas oli *valkoinen poni*!

Vem hade trott att Stolt faktiskt var *en skimmel*!

En avblekbar skimmel häst har en annan grundfärg med vita hår som blir flera vid varje pälsfällning. En *skimmel* föds inte grå eller vit, men får allt flera vita hår vid varje pälsfällning. En vuxen skimmel kan därmed vara mellan mörk grundfärg och helvit. De flesta skimlar har någon nyans av grå färg. Författaren har önskat uttrycka här att hästen var så lerig att man inte såg hans riktiga färg som är vit. I bilderna i boken är Stolt dock inte helvit, men dock en ljus skimmel. Översättarens val att använda *skimmel* som motsvarighet till finskans *valkoinen* förmedlar inte källtextens information tydligt med tanke på att en skimmel ofta är grå, precis som en häst täkt av lera. Att en skimmel häst som ser grå ut faktiskt är grå till färgen kan inte vara överraskande.

I en bild på hästens kroppsdelar finns det ett eller två fel beroende på tolkningen (se exempel 81-82)

(81) *leukaperä*

struprand

(82) *poski*

ganasch

Leukaperä kan översättas med antingen *ganasch* eller *kind*. Raisa Uusitalo (2006) skriver i sin ordlista över ridtermer att *poski* översätts med *ganasch*, som är ”hevosen

alaleuan yläosa lihaksineen”, (sv. den övre delen av hästens underkäke med dess muskler). En ordbok om hästar (Tylza 1995) översätter *ganasch* till engelska med *cheek, lower jaw*, dvs. *kind, undekäke* på svenska. *Struprand* har ingen direkt motsvarighet på finska, men den är halsens nedersta del där bl. a. halsådran och luftstrupen ligger. Enligt min uppfattning motsvarar *ganasch* på svenska både finskans *leukaperä* och *poski*. Termen *leukaperä* borde översättas med *ganasch* och *poski* med *kind* eller så borde båda översättas med enbart *ganasch*. Det finns tyvärr inga officiella ordlistor på hästord och hästböcker har vacklande terminologi.

Trots att uttrycken i följande exempel (exempel 83) verkar som allmänspråkiga ord är de faktiskt ridtermer som har sina exakta motsvarigheter i svenskan.

(83) *Este- ja kouluratsastajilla oli valkoiset housut ja hienot takit.*

Hinderryttarna och dressyryttarna har vita byxor och fina rockar.

Kouluratsastaja har översätts korrekt till *dressyryttare* (SO 2019). *Esteratsastaja*, dvs. ryttare som hoppar kallas inte på svenska för *hinderryttare* även om man hoppar över hinder utan den korrekta svenska termen är *hoppryttare* (SO 2019). I tävlingar bär ryttare *ridkavajer* i st. f. *rockar* (Svenska Ridsportförbundet 2009b: 35). Uusitalo översätter *ratsastustakki* med *ridkavaj*. *Kavaj* är en del av tävlingklädseln tillsammans med *vita byxor* som nämns i källtexten (Suomen Ratsastajainliitto 2020: 16).

I exempel 84 presenterar källtexten hästens gångarter. När en häst går kallas det för *skritt* och när den springer kallas det för *trav* eller *galopp*. Översättaren har missförstått källtextens första mening, vilket gör att översättningen endast presenterar två av de tre vanliga gångarterna.

(84) *Hevosen kävelyä kutsutaan käynniksi. Hevosen juoksua kutsutaan raviksi tai laukaksi.*

Hästens sätt att röra sig kallas gångart. Hästens sätt att springa kallas trav eller galopp.

De olika gångarterna heter *skritt* (fi. *käynti*), *trav* (fi. *ravi*) och *galopp* (fi. *laukka*). I källtexten används både *kävely* (sv. *gång*) och *käynti*. Översättaren har översatt *kävely* till *sätt att röra sig*, vilket det dock är, men det är frågan om ett visst sätt att röra sig, dvs. att gå i motsats till att springa. Termen *käynti* har blivit översatt till *gångart*, vilket är ett tydligt fel eftersom *gångart* är motsvarigheten till överbegreppet *askellaji*. *Käynti* heter entydigt *skritt* på svenska. Första meningen kan lättast förstås i samband med andra meningen, tillsammans formar de en liten lista på gångarterna. *Ravi* och *laukka* i andra meningen har dock blivit korrekt översatta till *trav* och *galopp*.

Även i följande exempel (exempel 85) finns ett tydligt fel, dvs. måttet *kilo* (sv. *kilogram*) har översatts till *liter*.

- (85) Miina kertoi, että Tikkumäen hevoset syövät päivässä noin litran kauraa ja yhden pienpaalillisen *eli 10 kilo*a heinää.

Minna berättar att hästarna i Stallet på kullen äter omkring en liter havre och en liten bal, *eller 30–40 liter*, hö om dagen.

Hö mäts inte i liter varken i Finland eller i Sverige. Det står dock i boken att hästar dricker 30–40 liter om dagen, vilket kan vara anledningen till att måttet felaktigt finns även i denna mening.

I exempel 86 berättas det att det är viktigt för ryttaren att stå stadig eller orörlig på stigbyglarna när man rider över *cavaletti*.

- (86) On tärkeää *pysyä jalustinten varassa liikkumatta*, kun poni ylittää *kavaletin*, Miina selitti.

Det är viktigt att *hålla kvar fötterna i stigbyglarna* när ponnyn tar sig över *bommarna*, förklarar Minna.

Det är inte meningen att ryttaren ska vara orörlig men det är viktigt att ryttaren håller balansen på stigbyglarna och inte lutar sig framåt eller studsar ner i sadeln. I översättningen står det i stället att fötterna ska hållas kvar i stigbyglarna, dvs. att man ska inte tappa stigbyglarna. Att tappa stigbyglarna kan påverka balansen, men handlar inte om samma fenomen som källtextens uttryck. Uttrycket kunde översättas med t. ex. *hålla balansen över stigbyglarna* (fi. *säilyttää tasapaino jalustinten varassa*) eller *stå orörlig på stigbyglarna* i enlighet med källtexten. Även *cavaletti*, finskans *kavaletti*, har blivit *bommarna* i översättningen. *Cavaletti* är ett lågt hinder medan *bommarna* kan vara markbommar eller ingå i *cavaletti* och hinder (t. ex. de Némethys 1990: 103–131). Detta kan uppfattas som ett fel i och med att man aldrig brukar syfta till *cavaletti* med endast *bommar*, utan *cavaletti* är en term med tydlig sakinhåll i ridningen. *Cavaletti* finns dock inte med i någon av de ordböcker eller ordlistor som jag har tillgång i.

I exemplet nedan (exempel 87) beskriver texten hur ponnyn ser ut i vinterpäls.

(87) *Sen leuan alta roikkui pitkä valkoinen parta.*

Från läppen hänger ett långt vitt skägg.

Källtexten berättar att ponnyn har ett långt skägg under hakan. Om hästskägget skulle hänga nedanför munnen som det kan verka hos människor, kunde man möjligtvis skriva på svenska som översättaren gjort att skägget hänger från läppen. När en häst har skägg hänger det dock under *hakan* eller *käket*, längs hela undersidan av huvudet. Hästens *leuka* heter *haka* eller *käke* på svenska.

I följande exempel (exempel 88) ska Minna och barnen ut på en åktur.

(88) *Miina ja lapset valjastivat Nunnun kärrijen eteen.*

Minna och barnen spänner Nubb för kärren.

Översättaren har valt ett väl fungerande och idiomatiskt uttryck för finskans *valjastaa kÄrryjen eteen*, dvs. *spänna för kÄrran*. I bilden finns dock en fyrhjulig vagn. Endast vagn med två hjul brukar kallas för kÄrra. Även på finska är det vanligare att kalla en fyrhjulig vagn för *vaunut* i stället för *kÄrryt*, men språkbruket varierar (se t. ex. Jokinen 2020).

Historien i boken fortsätter när hästen blivit spänd för kÄrran. Under åkturen blir hästen skrÄmd och kusken gör vissa Åtgärder för lugna ner den (se exempel 89).

(89) *Miina huokasi syvÄän suutaan pärisyttÄen.*

Minna sitter lugnt och smackar med tungan.

I källtexten suckar (fi. *huokaisi*) och ptrooar (fi. *pÄrisyttÄen*) ridlÄraren Minna. Översättaren visar att hon Ärmedveten om att man ibland *smackar med tungan* med hästarna och använder detta uttryck i översättningen. Översättning Är dock inte lyckad eftersom man inte smackar med tunganför att lugna ner en häst utan för att få hästen att gå framåt eller röra sig mera aktivt (t. ex. Suomen Ratsastajainliitto 2020b). I stället brukar man säga *ptroo* eller *prrr*, vilket skulle bÄttre passa i beskrivningen. En korrekt översättning hade här varit t. ex. *Minna suckar djupt och ptrooar med munnen*.

I exempel (90) berättas att man alltid brukar ha ponnylÄger i Stallet på kullen om somrarna.

(90) *Meillä on täällä TikkumÄessä aina kesällä ponileiri.*

Vi brukar alltid ha ridlÄger här på sommaren.

Ponileiri har blivit översatt till *ridlÄger*, vilket Är en grov inexakthet eller fel i översättningen. Den mest naturliga översättningen skulle vara *ponnylÄger* som motsvarar exakt källtextens *ponileiri*. Skillnaden mellan ponny- och ridlÄger kan vara ytterst liten eller betydlig. På ett ridlÄger Är ridning naturligtvis det mest vÄsentliga

innehållet medan på ett ponnyläger kan det förutom ridningen finnas olika slags program som har med ponnyer att göra, precis som i bokens ponnyklubb.

Det finns en mening med ologisk användning av tempus i översättningen (se exempel 91).

- (91) Kun talvella *oli ollut* oikein tuulista ja pimeää, he *olivat menneet* sisälle maneesiin ratsastamaan.

När det *var* som allra kallast och mörkast på vintern *red* de inne i ridhuset.

Detta är även den ända meningen i översättningen där översättaren använder imperfekt. Meningen ingår i ett stycke som i källtexten står i pluskvamperfekt (*oli ollut, olivat menneet*) medan den svenska översättningen har imperfekt i denna mening och perfekt i resten av textstycket. Stycket berättar om vad barnen i ponnyklubben gjorde under vintern. Eftersom källtextens stycke står i imperfekt samt pluskvamperfekt vore det logiskt att använda perfekt med presens som huvudsakligen används i översättningen.

Antalet semantiska fel är stort i översättningen. Flera av dem är fel i häst- och ridterminologin, men det finns även andra fel, varav flera kan handla om slarv av översättaren. Jag har kategoriserat 15 stycken semantiska förändringar som semantiska fel. Heidi Asplund har endast 3 stycken fel i sitt material trots högre antal förändringar, vilket motsvarar 1 % av alla förändringarna, medan i mitt material finns det 16 % semantiska fel. Detta kan förklaras av en mera sakkunnig eller noggrann översättare i Asplunds material jämfört med mitt, vilket kan stödja uppfattningen av hästböckernas låga uppskattning.

5 SLUTDISKUSSION

I den här avhandlingen har jag undersökt semantiska förändringar i barnboksöversättningen *Stallet på kullen*. Jag har använt Rune Ingos (1990, 2007) modell för semantisk översättningsanalys. Metoden är enkel och tydligt strukturerad, men kategorisering av förändringarna har inte varit enkelt i alla fall. Jag anser att Ingos semantiska analysmetod kan bättre fylla kraven för analys av brukstexter med tydligt sakinhåll eller texter som t. ex. dikter i vilka översättning ofta handlar om ändringar i formen på bekostnad av innehållet eller tvärtom. Översättning av barnböcker styrs av läsbarhet och har inte några höga krav för exakt översättning vare sig formen eller innehållet, vilket gör att de kan vara kraftigt adapterade och lättare att analysera med större enheter än enstaka fall av förändringar. Det kunde vara intressant att kategorisera pragmatiska förändringar och granska dem semantiskt. Det skulle dock resultera i färre förändringar och därmed kräva större material.

Den klart största kategorin av förändringar i mitt material är oberoende av tolkningsättet betydelsen yansier och inexaktheter, 58 % av alla förändringarna i översättningen, vilket kan bero på att det i en barnbok är viktigt med hög läsbarhet och graden av domesticering är generellt högre än i annan litteratur (Puutinen 1998; Oittinen 2000). Översättningen har blivit domesticerad, men detta förklarar inte ensamt mängden av förändringar. Översättaren kan ha betonat läsbarhet och balans i texten i stället för att nå efter en källtexttrogen översättning. Källtexten är lättförstådd utan svåra ord och uttryck och häst- och ridtermer används oftare i översättningen än i källtexten, vilket inte gör läsbarheten högre.

Det finns även förvånansvärt många utelämnningar, 25 % av alla förändringarna, av till och med hela meningar i översättningen. Mindre utelämnningar kan göras för att få rytm och balans i texten, men en utelämnning innebär alltid informationsförlust och ska inte göras utan välgrundade skäl (Ingo 1990: 254–255). Tillägg i form av förklaringar finns inte i den analyserade översättningen. Tilläggen i materialet innebär inte stora

förändringar i sakinnehållet och inom kategorin ingår endast 9 % av förändringarna.. Det finns även flera fel i översättningen, varav en del handlar om häst- och ridtermer. I kategorin semantiska fel ingår 16 % av alla förändringarna, vilket kan förklaras av slarv och bristande hästkunskap av översättaren.

I jämförelse med andra avhandlingar pro gradu där Ingos metod har tillämpats innehåller översättningen som analyserats i denna avhandling många förändringar i form av betydelsenyanser och inexaktheter. Även antalet utelämnningar som inte är implicita samt antalet fel verkar högt. Detta kan dels bero på att översättaren har betonat läsbarhet före exakthet i översättningen eller slarvighet i översättningen. På grund av att det finns flera fel i häst- och ridterminologin antar jag att översättaren inte är insatt i ämnet och översättningen kunde gärna ha faktagranskats av en hästkunnig person.

Läsaren lär sig mycket om hästar och ridning i boken *Tikkumäen talli/Stallet på kullen* men enligt min åsikt kunde författaren och illustratören berätta i boken varför de valt att avvika från det mest vanliga sättet att handskas med hästar. Jag antar att det är frågan om deras ideal men detta kommer inte tydligt fram i boken. I en intervju (Koljonen 2019) säger Niemelä dock att hon genom sina böcker vill sprida den nyaste uppfattningen om bra djurhållning och träning av djur som bygger på positiv förstärkning. Enligt intervjun anser hon att hon har haft koll på de kommande trenderna och har skrivit in dem i boken. Hon anser att i den verkliga stallmiljön får barn och unga oftast dölja sina känslor och bli hårda och att hon vill visa att både djur och människor får uttrycka sina känslor och bli förstådda. Enligt min åsikt kunde detta val motiveras i boken. För mig som läsare blev miljön en störande faktor trots att mina egna hästar har bott i lösdrift och gått oskodda och tränats på ett annat sätt än efter militärens och moderna tävlingsridningens läror i nästan 20 år. Översättaren av boken har inte heller kunnat överföra de intentionerna som källtextens författare har haft dolda i sin bok.

Det finns litet forskning i hästlitteratur. Det var t. o. m. svårt att finna ordlistor gällande hästtermer för att säkerställa att mina uppfattningar stämmer. I min avhandling har jag

litat mycket på min erfarenhet när det gäller översättning av terminologin ifall termerna inte har funnits i någon av de ordböcker eller ordlistor som jag använde. Jag hade som avsikt att använda endast de ordböcker och vid behov även ordlistor som innehöll flesta hästtermer, men i och med att de flesta av häst- och ridtermerna inte fanns i varken allmänspråkliga ordbok eller ordbok och ordlistor över hästtermer gjorde jag beslutet att använda många flera ordbokskällor än vad jag trodde behövas. Hästterminologin är utan tvekan ett ämne i vilket det saknas forskning åtminstone i finskan och svenskan, vilka var aktuella för min avhandling. Jag hade tillgång till en hästordbok (Tulza 1995) med flera språk, där finskan tyvärr inte ingår, men även den ordboken var långt ifrån fullständigt. Trots att min avhandling handlar om en barnbok med få lättförstådda och vanliga hästtermer, fanns många av dem inte med i ordboken. Många av dem fattades även i listan, som Raisa Uusitalo (2006) skrivit i sin avhandling pro gradu.

Hästböcker, med vilket främst menas böcker i romanform där historians händelseplats är stallmiljö, har börjat forskas i under 2000-talet främst i Sverige. Med tanke på hur populära de är speciellt bland barn och unga har de dock inte forskats mycket i. Det finns knappt någon språkvetenskaplig forskning i faktaböcker om hästar och ridning. Det vore intressant att forska i häst- och ridterminologin i olika språk eller under olika tider. Hästkulturen har förändrats i snabb takt under senaste dryga 100 år under vilka hästarna blivit från adelns ridhästar och arbetshästar arméns ridhästar. Arméns ridhästar blivit trav- och ridhästar för vanligt folk. Mansport har blivit kvinnsport och hobby för unga flickor.

KÄLLOR

Material

Niemelä, Reetta & Salla Savolainen (2011). *Tikkumäen talli*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Niemelä, Reetta & Salla Savolainen (2013). *Stallet på kullen. (Tikkumäen talli, översättning av Agneta Wirberg)*. Stockholm: Bonnier Carlsen Bokförlag.

Litteratur

Adlibris (2019). Stallet på kullen. Adlibris. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.adlibris.com/fi/kirja/stallet-pa-kullen-9789163873102>

Asplund, Heidi (2019). *Semanttiset muutokset lastenkirjan Koiramäen Suomen historian ruotsinnoksessa Hundarnas Historiebok – Finland, en del av Sverige*. Pro graduavhandling. Vasa Universitet. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/9364>

Backman, Anna (2007). *Hästboken som kunskapskälla. Förebilder och undervisande inslag i ett urval svenska hästböcker för barn och ungdomar publicerade 1962-1981*. C-uppsats i litteraturvetenskap. Uppsala Universitet. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:303354/FULLTEXT01.pdf>

Badger, Jane (2006). Horse Tales – Cambridge Conference May 2016. *Books, Mud and Compost. And Horses*, 23.5.2016. [Citerat 7.11.2019]. Tillgänglig: <https://booksandmud.blogspot.com/2016/05/horse-tales-cambridge-conference-may.html>

Bassnett, Susan (2002). *Translation Studies*. 3 upplagan. New York: Routledge. [Citerat 28.10.2019]. Tillgänglig: [http://www.translationindustry.ir/Uploads/Pdf/Translation_Studies,_3rd_Ed_-_Bassnett,_Susan_\(Routledge\).pdf](http://www.translationindustry.ir/Uploads/Pdf/Translation_Studies,_3rd_Ed_-_Bassnett,_Susan_(Routledge).pdf)

Befolkningregistercentralen, Namntjänst (2019). Sökning av förnamn. Tillgänglig: <https://verkkopalvelu.vrk.fi/nimipalvelu/default.asp?L=2>

Berman, Antoine (2007). Kääntämisen platonistinen olemus. (L'Essence platonicienne de la traduction, översättning av Eetu Viren. I Tapani Kilpeläinen (red.): *Kääntökirja. Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.

- Bertills, Yvonne (2003). *Beyond Identification. Proper Names in Children Literature*. Åbo: Åbo Akademi. [Citerat 28.10.2019]. Tillgänglig: <http://bibbild.abo.fi/ediss/2003/BertillsYvonne.pdf>
- Carlsdotter, Ylva (2013). *Så skriver du för unga*. Stockholm: Ordfront förlag. [Citerat 28.10.2019]. Tillgänglig: <https://books.google.fi/books?id=U6LjCgAAQBAJ&pg=PT5&lpg=PT5&dq=tempus+barnlitteratur&source=bl&ots=KmvzviPNai4&sig=ACfU3U1TCQ3jxoxLMhWSMc42y15SGgwkg&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwjLp5i3qqDlAhWXysQBHSusAiUQ6AEwDnoECAkQAQ#v=onepage&q=tempus%20barnlitteratur&f=false>
- Dalin, Anders Fredrik (1830). Ordbok öfver svenska språket. Förra delen. [Citerat 5.1.2020]. Tillgänglig: <https://books.google.fi/books?id=oyU8AAAAIAAJ&pg=PA164&lpg=PA164&dq=betsel+ordbok&source=bl&ots=eF4PQyYvfJ&sig=ACfU3U30-NrnxVScLtnr8YZIh92edrSLXA&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwi3kbTlu3mAhVFzqYKHTuKBYQQ6AEwAnoECAcQAQ#v=onepage&q=betsel%20ordbok&f=false>
- Dalin, Anders Fredrik (1842). *Nytt fransyska och svenskt lexikon, utförlig fraseologi, ordens uttal då den afviker från det allmänna reglor, samt tekniska och vetenskapliga termer; jämte ett bihang, innehållande: 1:o franska språkets synonymer och homonymer; 2:o geografiskt och etniskt ordregister; 3:o förteckning på franska dopnamn; 4:o etymologiskt register, med de allmännaste ordens derivation*. Stockholm: L. J. Hjerta. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: https://books.google.fi/books?id=TBrr9FGyEv4C&pg=PA431&lpg=PA431&dq=stigbygelrem&source=bl&ots=61BZBiljmX&sig=ACfU3U182LxLzhOobHoMsLSmFAAqAQrDhw&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiGtvjx2_HIAhXtlosKHZUcCIQ4ChDoATAHegQIBxAB#v=onepage&q=stigbygelrem&f=false
- Dietze, susanne von (2008). *Balans till häst. Ryttarens sits*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Eriksson, Malin (2007). *Varför forskas det så lite om hästböcker? Bara hästböcker*, 13.11.2017. [Citerat 7.11.2019]. Tillgänglig: <https://barahastbocker.wordpress.com/2017/11/13/varfor-forskas-det-sa-lite-om-hastbocker/>
- Forsberg, Angelica (2018). *Därför rullar sig hästen*. ridenews.se. [Citerat 12.1.2020]. Tillgänglig: <https://ridenews.se/ovrigt/distansryttarna-forst-ut-i-vm/>
- Friesen, Anna von (2018). *De skapar det litterära samtal om hästböcker som de själva har saknat. Bara Hästböcker*. [Citerat 18.10.2019]. Tillgänglig: <https://www.boktugg.se/2018/05/03/de-skapar-det-litterara-samtal-om-hastbocker-som-de-sjalva-har-saknat/>

- Halvardsson, Louise (2018). ”Hästboken skildrar något allmänmänskligt”. *Tidningen skriva* 23.8.2018. [Citerat 7.11.2019]. Tillgänglig: <https://tidningenskriva.se/reportage/hastboken-skildrar-nagot-allmanmanskligt/>
- Happonen, Sirke (2001). Liike, kuvakirja ja kuvitettu teksti. I Kaisu Rättyä & Raija Raussi (ed.): *Tutkiva katse kuvakirjaan. Critical perspectives on picture books*. Suomen Nuorisoseuran Instituutin julkaisuja nro 23. The Finnish Institute for Children’s Literature Publications nr 23. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Hedenborg, Susanna (2006). *Från Den svarta hingsten till Klara, färdiga, gå. Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet*. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: https://www.researchgate.net/publication/314811398_Fran_Den_svarta_hingsten_till_Klara_fardiga_ga_Stallbackskultur_i_hastboken_under_andra_halften_av_1900-talet/link/5a004168aca2726b6cf29d75/download
- Hedenborg, Susanna (2013). *Susanna Hedenborg om två hästböcker för vuxna. Idrottsforum*. Dept. of Sport Sciences, Malmö University. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: https://idrottsforum.org/hedsus_hagmar-lekander130411/
- Heikkilä-Halttunen, Päivi & Anna Rastas (2013). Lastenkirja maahanmuuttajana. Kuinka etiopialaiset sadut ja tarinat kääntyvät suomalaiseen kulttuuriin. I *Kaikille lapsille. Lastenkirjallisuus liikkuvassa, monikulttuurisessa maailmassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Heinrich, Carl (1826). *Neues deutsch-swedisches Handwörterbuch*. Stralsund: W. Trinius. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <https://books.google.fi/books?id=MAooAAAAYAAJ&pg=PA649&lpg=PA649&dq=stigbygelrem&source=bl&ots=MWTQBj5Oc1&sig=ACfU3U2xUIU1IXNUH0U2AXYnQ-7auZ13YA&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwizuonF2vHlAhXniIsKHS4bDIEQ6AEwD3oECAgQAQ#v=onepage&q=stigbygelrem&f=false>
- Helsingfors Stadsbibliotek (2008). Kysymykset. Mitä on ruotsiksi virpoa? Vai onko sitä ollenkaan? [Citerat 29.1.2020]. Tillgänglig: <http://www.kysy.fi/kysymys/mita-ruotsiksi-sana-virpoa-vai-onko-sita-ollenkaan>
- Hempfling, Klaus Ferdinand (2019). Klaus Ferdinand Hempfling. [Citerat 5.1.2020]. Tillgänglig: <https://www.hempfling.com/>
- Hevostietokeskus (2019a). Kaura. Suomen Hevostietokeskus ry. [Citerat 11.11.2019]. Tillgänglig: <https://hevostietokeskus.fi/index.php?id=820&kieli=3>

- Hevostietokeskus (2019b). Kehon hoito. Suomen hevostietokeskus ry. [Citerat 12.1.2020]. Tillgänglig: <https://www.hevostietokeskus.fi/index.php?id=846&kieli=3>
- Högnabba, Cecilia (2017). Semantiska förändringar i svenska översättningar av Narvi bastuungnars finska bruksanvisningar. Pro graduavhandling. Vasa Universitet. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/864/osuva_7487.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ingo, Rune (1990). *Från källspråk till målspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Ingo, Rune (2007). *Konsten att översätta: översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Johannison, Ture & K. G. Ljunggren (red.) (1999). *Norstedts svensk handordbok. Konstruktioner och fraseologi*. Uppsala: Svenska språknämnden och Norstedts Ordbok AB.
- Jokinen, Leena (2020). Vankkurit vai vaunut, mitkälle kärryt kuitenkin! AxEquestrian. [Citerat 29.1.2020]. Tillgänglig: <https://axequestrian.com/2017/12/07/vankkurit-vai-vaunut-mitkalie-karryt-kuitenkin/>
- Kaimio, Tuire (2004). *Hevosen kanssa*. Helsinki: WSOY.
- Karasma, Katri & Pirjo Suvilehto (2013). *Ihmejuttuja ja tavattomia tarinoita. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma*. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Klingberg, Göte (1972). *Barnlitteraturforskning. En introduktion*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.
- Klingberg, Göte (1986). *Children's Fiction in the Hands of the Translator*. Studia psykologiska et pedagogical series later LXXXII. Lund: CWK Gleerup.
- Koljonen, Marianna (2019). Reetta Niemelä & Ruby Roth: Miten ja miksi kirjoitat eläimistä? *Virikkeitä* 2/2019. Ibbby Finland. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: <https://ibbyfinland.wordpress.com/portfolio/reetta-niemela-ruby-roth-miten-ja-miksi-kirjoitat-elaimista/>
- Kuiper, Kathleen bl. a. (2019). *Black Beauty. Work by Sewell*. Encyclopaedia Britannica [Citerat 7.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.britannica.com/topic/Black-Beauty>
- Kurenniemi, Marjatta (1978). *Oli ennen Onnimanni*. 3 upplagan. Helsinki: Tammi.
- Kuurojen liitto (2016). Tikkumäen talli Pikku Kakkosessa torstaina! Kuurojen liitto. Uutiset 17.5.2016. Tillgänglig: <https://www.kuurojenliitto.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/tikkumaen-talli-pikku-kakkosessa-torstaina>

Kåreland, Lena (2009). *Barnboken i samhället*. Lund: Studentlitteratur.

Lastenkirjainstituutti (2019). Marjatta Kurenniemi – 100 vuotta syntymästä. Näyttely lastenkirjainstituutissa 22.10.2018–31.1.2019. Lastenkirjainstituutti. [Citerat 11.11.2019]. Tillgänglig: <https://lastenkirjainstituutti.fi/2016/wp-content/uploads/2017/11/Marjatta-Kurenniemi.pdf>

Lathey, Gillian (2016). *Translating Children's Literature*. New York: Routledge.

Lönnrot, Elias (1840). *Kanteletar: taikka, Suomen kansan wanhoja lauluja ja wirsiä. 1. kirja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Citerat 11.11.2019]. Tillgänglig: https://books.google.fi/books?id=7LQWAAAAYAAJ&pg=PA241&lpg=PA241&dq=oli+ennen+onnimanni+kanteletar&source=bl&ots=Ki8CuMdx89&sig=ACfU3U1Hwnm_LEcwxZBFyB-Cs8dyB9pFAG&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwj4mNCZ4eHIAhUswcQBHXMuC rMQ6AEwDHoECAgQAQ#v=onepage&q=oli%20ennen%20onnimanni%20kanteletar&f=false

Malmö universitet (2019). Susanna Hedenborg. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <http://forskning.mah.se/id/lusuhe>

Mittuniversitetet (2019). Helen Asklund. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.miun.se/Personal/helenasklund/>

Moilanen, Raija (2002). Onko keli syrjäyttänyt sään? *Kielikello* 3/2002. [Citerat 10.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.kielikello.fi/-/onko-keli-syrjayttanyt-saan->

Munday, Jeremy (2012). *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*. 3. upplagan. New York: Routledge.

Mustola, Marleena (toim.) (2014). *Lastenkirja. Nyt*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nationalencyklopedin (2019). Uppslagsverket. [Citerat 5.1.2020]. Tillgänglig: <https://www.ne.se/s%C3%B6k/?t=uppslagsverk&q=>

Némethy, Bertalan de (1990). *Bertalan de Némethys hopplära. Moderna metoder på klassisk grund*. Översättning av Cecilia Lönnell. ICA Bokförlag: Västerås.

Nevzorov Haute Ecole (2019). Alexander Nevzorov. [Citerat 5.1.2020]. Tillgänglig: http://hauteecole.ru/en/alexander_nevzorov.php

- Nida, Eugene A. & Charles Russell A. (1969). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill.
- Niemelä, Reetta (2013). Tikkumäen Uljas. Reetta Niemeläs Youtubekanal 28.8.2013. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.youtube.com/watch?v=pZs9jcgPjXg>
- Nikolajeva, Maria (1998). *Barnbokens byggklossar*. Lund: Studentlitteratur.
- Nikolajeva, Maria (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur.
- Nurmi, Timo (red.) (1998). *Gummeruksen suuri suomen kielen sanakirja*. Jyväskylä: Gummerus
- Oittinen, Riitta (1995). *Kääntäjän karnevaali*. Tampere: Tampere University Press.
- Oittinen, Riitta (2000). Translating for Children. Jack Zipes (red.). *Children's Literature and Culture*. New York: Garland Publishing inc. [Citerat 18.10.2019]. Tillgänglig: <http://www.translationindustry.ir/Uploads/Pdf/Translating%20for%20Children.pdf>
- Oittinen, Riitta (2001). Kääntäjä kääntää kuvia. I Kaisu Rättyä & Raija Raussi (ed.): *Tutkiva katse kuvakirjaan. Critical perspectives on picture books*. Suomen Nuorisoseuran Istituutin julkaisuja nro 23. The Finninsh Institute for Children's Literature Publications nr 23. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Oittinen, Riitta (2004). *Kuvakirja kääntäjän kädessä*. Helsinki: Lasten keskus.
- Otava (2019a). Reetta Niemelä. [Citerat 31.10.2019]. Tillgänglig: <https://otava.fi/kirjailijat/reetta-niemela/#author-info>
- Otava (2019b). Salla Savolainen. [Citerat 31.10.2019]. Tillgänglig: <https://otava.fi/kirjailijat/salla-savolainen/>
- Pakarinen, Jaana (2019). Luonto inspiroi lastenkirjailija Reetta Niemelää. *TS* 4.7.2019. [Citerat 18.10.2019]. Tillgänglig: <https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/4628491/Luonto+inspiroi+lastenkirjailija+Reetta+Niemelaa>
- Parkkinen, Veli-Matti (2004). Lapsille kaivataan lisää kotimaisia tietokirjoja. *TS* 12.6.2004. [Citerat 18.10.2019]. Tillgänglig: <https://www.ts.fi/kulttuuri/1073972610/Lapsille+kaivataan+lisaa+kotimaisia+tietokirjoja>
- Pikikirjastot (2019). Tikkumäen talli. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: <https://piki.verkkokirjasto.fi/web/arena/results>

- Puurtinen, T. (1998). *Syntax, Readability and Ideology in Children's Literature*. *Meta*, 43 (4), 524–533. [Citerat 19.10.2019]. Tillgänglig: <https://doi.org/10.7202/003879ar>
- Pyhälähti, Minna (2013). Kaikki nimet taipuvat. *Kielikello* 3/2013. [Citerat 7.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.kielikello.fi/-/kaikki-nimet-taipuvat>
- Ridmedoss (2019). Betsel. [Citerat 5.1.2020]. Tillgänglig: <http://www.ridmedoss.se/betsel.html>
- Rikala, Anna-Reetta (2009). Påskris. Månadens föremål - April 2009. Kansallismuseo. [Citerat 6.1.2020]. Tillgänglig: <https://www.kansallismuseo.fi/sv/manadens-foremal/2009/paskris>
- Ruokonen, Minna (2004). Schleiermacher, Berman ja Venuti: Kolme käännosteoreettista näkökulmaa vieraannuttamiseen. Jorma Tommola (red.) (2004). *Kieli, teksti ja kääntäminen. Language, Text and Translation*. Åbo: Painosalama Oy.
- Räsänen, Matti (2001). Entistä ehompi. *Kielikello* 1/2008. [Citera 17.11.2019]. Tillgänglig: 1. <https://www.kielikello.fi/-/entista-ehompi>
- Rättyä, Kaisu (2003). I Päivi Heikkilä-Halttua & Kaisu Rättyä (red.). *Nuori kirjan peilissä : nuortenromaani 2000-luvun taitteessa*. Tammerfors: Nuorisotutkimusverkosto 2003.
- Rättyä, Kaisu (2004). *Tekstien sekä yksilön ja yhteiskunnan väliset suhteet Jukka Parkkisen nuortenromaanitrilogiassa*. Åbo: Åbo Akademi. [Citerat 29.10.2019]. Tillgänglig: https://www.researchgate.net/publication/301295573_Tekstien_seka_yksilon_ja_yhteison_valiset_suhteet_Jukka_Parkkisen_nuortenromaanitrilogiassa?enrichId=rgreq-958dc29a64a4f311bb6fc18f6ca37079-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzMwMTI5NTU3MztBUzozNTEwNTU1NjYxMzEyMDFAMTQ2MDcwOTU3NzY1MQ%3D%3D&el=1_x_3&_esc=publicationCoverPdf
- Saarelma-Paukkala, Minna (2019). Palmusunnuntaina liikkuvat virpojat ja trullit. Universitetets Almanacksbyrå, blogg. [Citerat 10.11.2019]. Tillgänglig: <https://almanakka.helsinki.fi/en/publikationer/blogi/510-palmusunnuntaina-liikkuvat-virpojat-ja-trullit.html>
- Schleiermacher, Friedrich (2007/1838). Eri kääntämismetodeista. (Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens, översättning av Maija Ollikainen). I Tapani Kilpeläinen (red.): *Kääntökirja. Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.

- Shavit, Zohar (1986). *Poetic's of Children Literature*. London: The University of Georgia Press. [Citerat 29.10.2019]. Tillgänglig: https://www.researchgate.net/publication/317730455_Poetics_of_Children's_Literature
- Språkfrågor (2001). Påsktraditioner. *Språkfrågor*. 2/2001. Språkbruk. [Citerat 10.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.sprakbruk.fi/-/pasktraditioner>
- Statistikmyndigheten SCB (2019). Sök på namn – Hur många heter ...? Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/namnsok/Search/?nameSearchInput=>
- Stockstad, Moa (2007). *Korta tyglar? En queerfeministiskt läsning av tio samtida hästbokklubbsböcker. Borås: Hörskolans i Borås*. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1310452/FULLTEXT01.pdf>
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (2019). Suomen kirjallisuuden käännökset. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: <http://dbgw.finlit.fi/kaannokset/lista.php?order=author&asc=1&lang=FIN&page=94>
- Suomen Hippos (2019). Hästregisterdatabasen Heppa. Suomen Hippos ry. Tillgänglig: <http://heppa.hippos.fi/heppa/app>
- Suomen Ratsastajainliitto (2020). Kilpailusäännöt II. Kouluratsastus. [Citerat 19.1.2020]. Tillgänglig: https://www.ratsastus.fi/site/assets/files/20483/ksii-koulu_2020_muutosversio.pdf
- Suomen Ratsastajainliitto (2020b). Nouse ratsaille. [Citerat 30.1.2020]. Tillgänglig: https://www.ratsastus.fi/site/assets/files/2457/nouse_ratsaille_opas_2014_nettiin.pdf
- Suomi, Merja (2010). Hikkori tikkori toikki. Riimisadut ja niiden kääntäminen. I Leena Immonen, Mari Pakkala-Weckström & Inkeri Vehmas-Lehto (red.): *Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen*. Helsinki: Finn Lectura.
- Suomisanakirja (2019). Kuutamolla. Slangisanakirja. Tillgänglig: <https://www.suomisanakirja.fi/kuutamolla>
- Svenska Akademien (2019). *Svenska akademins ordbok*. Svenska Akademien. Tillgänglig: <https://www.saob.se/>
- Svenska Akademien (1998). *Svenska akademins ordlista över svenska språket*. 12. upplagan. Stockholm: Nordstedts Ordbok.

- Svenska Hästavelförbundet (2019). Hästregisterdatabasen Blå Basen. Svenska Hästavelförbundet r. f. Tillgänglig: <http://www.blabasen.se/sh/SokHast>
- Svenska Kyrkan (2018). Fastlagsris och påskris. [Citerat 6.1.2020]. Tillgänglig: <https://www.svenskakyrkan.se/skarastift/fastlagsris-och-paskris>
- Svenska Ridsportförbundet (2009). Den dagliga rykten. [Citerat 6.1.2020]. Tillgänglig: <http://www3.ridsport.se/Hastkunskap/Skotsel/Rykting/>
- Svenska Ridsportförbundet (2019b). Tävlingsreglemente I. Gemensamma bestämmelser III. Hoppning. [Citerat 19.1.2020]. Tillgänglig: <http://docplayer.se/13248842-Tavlingsreglemente-i-gemensamma-bestammelser-iii-hoppning.html>
- Swedenborg (red.) (1999). *Norstedts svenska synonymordbok*. Ord för ord. Norstedt.
- Synonymisanakirja (2019). Synonyymit. Suomisanakirja. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.synonyymit.fi/pulska>
- Talaskivi, Soini (1977). *Suomalainen hevostkirja*. Helsinki: Otava.
- Tampereen korkeakouluuyhteisö (2019). Kaisu Rättyä. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <https://www.tuni.fi/fi/kaisu-rattya>
- Tegnelid, Maja (2019). *Hästböcker ur ett genusperspektiv. En kvalitativ studie om hur genus, kroppsideal och klass framställs i hästböcker för barn. Horse Books from a Genus Perspective. A Qualitative Study on How Gender, Body Ideals and Class Are Represented in Horse Books for Children*. Eskilstuna: Mälardalens högskola. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1286042/FULLTEXT01.pdf>
- Tulza, Hanna bl.a. (1995). *Ordbok om hästar*. Uppsala: Nina Tryckeriet.
- urbaanisanakirja.com (2019). Kuutamolla. Urbaanisanakirja. [Citerat 10.11.2019]. Tillgänglig: <https://urbaanisanakirja.com/word/kuutamolla/>
- Uusitupa, Raisa (2006). *En lexikografisk undersökning av ord inom ridsporten*. [Citerat 17.11.2019]. Tillgänglig: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/93210/gradu00899.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vasara, Erkki (1987). *Suomen ratsastusurheilun historia*. Helsinki: Suomen Ratsastajainliitto.
- Vaskibiblioteken (2019). Tikkumäen talli. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: <https://vaski.finna.fi/Record/vaski.701479?lng=sv>

- Venuti, Lawrence (1995). *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. I Susan Bassnett and André Lefevere: *Translation Studies*. New York: Routledge. [Citerat 29.10.2019]. Tillgänglig: https://translationjournal.net/images/e-Books/PDF_Files/The%20Translation%20Studies%20Reader.pdf
- Walter, Benjamin (2007/1923). Kääntäjän tehtävä. (Die Aufgabe die Übersetzer, Översättning av Leevi Lehto).I Tapani Kilpeläinen (red.): *Kääntökirja. Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.
- Wirberg, Agneta (2019). Agneta Wirberg. Översättarcentrum. [Citerat 31.10.2019]. Tillgänglig: <http://www.oversattarcentrum.se/sv.html/member/agneta-wirberg/278>
- WSOY (2019a). Marvi Jalo. [Citerat 14.11.2019]. <https://www.wsoy.fi/kirjailija/marvi-jalo>
- WSOY (2019b). Merja Jalo. [Citerat 14.11.2019]. <https://www.wsoy.fi/kirjailija/merja-jalo>
- Yleisten Kirjastojen Hankerekisteri (2015). Kiitolaukkaa kepparilla. [Citerat 14.11.2019]. Tillgänglig: <https://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/kiitolaukkaa-kepparilla>